

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านโคกกลาง วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาบริบท โรงเรียนบ้านโคกกลาง ในการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน 2) เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน 3) เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ประกอบด้วยการวิจัยที่ผสมผสานวิธีคิดตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกัน ซึ่งใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการประชุม การสัมภาษณ์ การเล่าเรื่อง และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ชุมชนด้วยกระบวนการแบบสุนทรียสนทนา และเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจาก การสำรวจ การสังเกต พฤติกรรมเกี่ยวกับสมรรถนะในการคิด โดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ผ่านการวาดภาพและการเขียนเล่าเรื่องราวจากกิจกรรมฐานการเรียนรู้ในชุมชน เพื่ออธิบายปรากฏที่เกิดขึ้น และนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการประเมินสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 12 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ครูและผู้บริหาร จำนวน 2 คน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 12 คน ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 10 คน เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ชุมชนบ้านโคกกลาง ระยะเวลาในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นลำดับ โดยแบ่งขั้นตอนการนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาบริบท โรงเรียน และบริบทชุมชน บ้านโคกกลาง ในการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการจัดกิจกรรมกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาบริบทโรงเรียน และบริบทชุมชน บ้าน โศกกลาง ในการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสภาพปัญหา และจุดพัฒนาบริบทโรงเรียน

ในการศึกษาสภาพปัญหา และจุดพัฒนาบริบทโรงเรียนผู้วิจัยได้ศึกษา จากเอกสารการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบสอง พบว่า

1.1 ข้อจำกัดของสถานศึกษากับความร่วมมือของชุมชน ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาค่อนข้างน้อย การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาในการดำเนินการวางแผนการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ผู้ปกครองบางคนทำงานรับจ้าง ทั้งถูกไว้กับคุณตา คุณยายและญาติพี่น้อง ทำให้ผู้เรียนขาดความอบอุ่นและไม่มีระเบียบวินัยในตนเอง ด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนยังขาดทักษะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจรรณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ ไม่ได้มาตรฐานคุณภาพ สมศ. และไม่ผ่านการประเมิน (สมศ. 2550 : 11)

1.2 จุดควรพัฒนา ข้อเสนอแนะจากผลการประเมิน ระบุว่าควรสอนแบบบูรณาการ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนองตอบต่อผู้เรียน ได้อย่างหลากหลาย มีระเบียบรองรับต่อชุมชนอย่างชัดเจน การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน ในด้านจุดเด่นควรส่งเสริมเพื่อเกียรติยศ ชื่อเสียง และผลงาน/โครงการของสถานศึกษา คือมวยไทย เพราะมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เด็กชายศุภกัษร แสนวงศ์ ได้รับรางวัลชนะเลิศนักมวยสมัครเล่น ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 และเด็กชายอุคร ศรีคำ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศมวยไทย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 จุดเด่นของชุมชนมีความสามัคคี มีระเบียบวินัยให้ความร่วมมือกันดีมากเห็นได้จากในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีบุญบั้งไฟ และความร่วมมือกับสถานศึกษาดีมาก เป้าหมายด้านผู้เรียนมีพัฒนาการทางกาย จิตใจ สติปัญญาตามศักยภาพผู้เรียนเห็นคุณค่าและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

และพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่กระบวนการเรียนการสอน และควรใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ (สมศ. 2550 : 11-12)

จากข้อเสนอแนะดังกล่าว ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครู รวมทั้งผู้วิจัย (ครู) และบุคลากรในโรงเรียนทุกคน ได้ จัดประชุมระดมสมอง เพื่อปรึกษาหารือ วางแผน ทิศทาง แนวทาง ร่วมกันในการแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้ ผลการประชุมมีมติสรุปว่า ควรให้ชุมชนมีบทบาทและส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาในด้านการคิดของนักเรียน และเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนที่มีภูมิรู้ที่สามารถเป็นต้นแบบได้เข้าร่วมในการจัดการศึกษา ในที่ประชุมตั้งประเด็นว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป มีผู้เสนอให้ผู้มีความรู้ในชุมชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและเสนอให้มีการค้นหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและพัฒนาให้เกิดประโยชน์ มติที่ประชุมจึงมอบหมายให้ผู้วิจัยไปดำเนินการสำรวจแหล่งเรียนรู้และผู้มีองค์ความรู้ในชุมชนบ้าน โลกกลาง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาบริบทชุมชน สำรวจแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ผู้วิจัยและนักเรียน ได้เดินสำรวจชุมชนเพื่อค้นหาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้เครื่องมือดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้าน โลกกลาง ใช้สัมภาษณ์กับผู้ปกครองและผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน พบว่าวิถีชีวิตของคนในชุมชนมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ใช้วิถีแบบธรรมชาติพื้นบ้าน อยู่กับธรรมชาติ มีสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจไว้คอยให้กำลังใจ ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันยังคงมีให้เห็นอย่างชัดเจนในชุมชนนี้ การดำรงชีวิตการประกอบอาชีพบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป แต่ยังคงมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุดความรู้ที่หลากหลาย เช่น ประเพณีที่เคยถือปฏิบัติประจำมาแต่ดั้งเดิมที่คงอยู่และที่สูญหาย จากการพูดคุย และบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้าน โลกกลาง ผลวิจัยพบว่า ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นความต้องการเกี่ยวกับด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านวัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

การให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นความต้องการเห็นเกี่ยวกับด้านการศึกษา

จากการสัมภาษณ์นางสาวรุจิรา วงศ์สุวรรณ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและผู้ปกครอง

อายุ 35 ปี กล่าวว่

“แหล่งเรียนรู้ในชุมชนควรมีบุคคลผู้รู้ มีความชำนาญเรื่องนั้น มีสถานที่ให้เด็กเรียนรู้ โรงเรียนและชุมชนควรร่วมมือกันแบ่งหน้าที่กันในการนำแหล่งเรียนรู้มาพัฒนาการศึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มาเรียน ฉันอยากสนับสนุนทุกอย่าง” (รุจิรา วงศ์สุวรรณ, 2554 : สัมภาษณ์)

นายคมลม แก้วอาษา อายุ 48 ปี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 บ้านโคกกลาง ให้สัมภาษณ์ว่า “ผมในฐานะผู้นำชุมชนอยากสนับสนุน ประสาน อำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและภูมิปัญญาผู้ถ่ายทอด ควรมีสถานที่ มีตัวคน ชุมชนควรให้ความร่วมมือในการเรียนการสอน นักเรียนควรได้มาเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้าน ควรเรียนให้ต่อเนื่องและมีการติดตามประเมินผลตลอด” (คมลม แก้วอาษา, 2554 : สัมภาษณ์)

นางเฉลา ศรีไวยัย อายุ 67 ปี ผู้ปกครอง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ของเก่าในบ้านเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ถ้าเด็กได้เรียนก็จะจำ ถ้าไม่เรียนไว้ก็จะไม่รู้ไม่จำคนในบ้านต้องบอก สอน เด็กเก่งกว่าผู้ใหญ่จำง่าย ชุมชนต้องดูแลเรื่องการเรียนรู้ ถ้ามีเอกสาร ตำรา เก่าโบราณก็เอามาให้ดู ให้เรียน อยากให้เด็กมาเรียนกับภูมิปัญญาท้องถิ่น” (เฉลา ศรีไวยัย, 2554 : สัมภาษณ์)

นางรัศมี เสนาราช อายุ 41 ปี ผู้ปกครอง อธิบายว่า “แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสถานที่ที่มีบุคคลผู้มีความรู้ ควรจงใจให้ลูกหลานมาเรียน ถ้าเรามีความรู้อะไรก็ช่วยกันเล่า บอกเด็ก ๆ โรงเรียนและชุมชนควรร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ต่อเด็ก การเรียนในชุมชนก็ควรสอนระเบียบวินัยการเคารพผู้ใหญ่ พูจาสุภาพอ่อนน้อม ควรสอนให้ทางปฏิบัติและทางปฏิบัติเพื่อจจำและปฏิบัติได้ด้วย” (รัศมี เสนาราช, 2554 : สัมภาษณ์)

การให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นความต้องการเกี่ยวกับด้านอาชีพ มีดังนี้
นายวิเชียร กุศล อายุ 59 ปี ผู้ปกครอง ได้บอกว่า “ผมมีความรู้เรื่องทำนาปลูกข้าวเพราะเป็นชาวนา ผมจะสอนเด็กเรื่องการปลูกข้าว ให้เด็กลงมือทำจริง ๆ เช่น การหว่าน การดำ เป็นการร่วมมือชุมชนและโรงเรียนอนุรักษ์ของเก่า วัฒนธรรมบ้านเรา เด็ก ๆ จะได้ประสบการณ์เรียนอาชีพตั้งแต่โบราณด้วย” (วิเชียร กุศล, 2554 : สัมภาษณ์)

การให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นความต้องการเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม มีดังนี้
นางละออ คาสมบัติ อายุ 40 ปี ผู้ปกครอง กล่าวว่า

“แหล่งเรียนรู้ในชุมชนควรมีบุคคลผู้มีความรู้ และสถานที่ให้เรียน ฉันอยากส่งเสริมเรื่อง
ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ให้ผู้มีความรู้ได้มีโอกาสถ่ายทอดจะได้พัฒนาความคิดของ
คนในชุมชน โรงเรียนและชุมชนควรส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ฉัน
จะช่วยสนับสนุนบุคลากรผู้มีความรู้เรื่องประเพณีเพื่อการสืบทอดตลอดไป” (ละออ กาศสมบัติ.
2554 : สัมภาษณ์)

นายเข้มเพชร นามไชยอินทร์ อายุ 61 ปี กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้บอก
ว่า“ประเพณีบุญต่าง ๆ ประจำปีเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ควรให้เด็ก ได้เรียนรู้ของเก่า
โบราณ ผู้ใหญ่ในบ้านทุกคนควรร่วมมือกัน ช่วยกันสอนเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
โรงเรียนและชุมชนควรปรึกษากันในการเรียนเรื่อง ประเพณี เช่น เวลามีงานบุญ ควรให้เด็ก
เห็นการปฏิบัติจริงให้เด็กและครูเข้าร่วม” (เข้มเพชร นามไชยอินทร์. 2554 : สัมภาษณ์)

การให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นความต้องการเกี่ยวกับด้านพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อ
นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีดังนี้

นางคลองศิลป์ สุบัติคำ อายุ 37 ผู้ปกครอง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“องค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนน่าจะมี วัด บ้าน โรงเรียน เป็นสถานที่ ฉัน
อยากพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ เชิญชวนให้ชาวบ้านช่วยกันสนับสนุนพัฒนาแหล่งเรียนรู้กว่านี้
ให้มีมากกว่าเดิม” (คลองศิลป์ สุบัติคำ. 2554 : สัมภาษณ์)

จากการเก็บข้อมูลที่ได้จากการพูดคุย สัมภาษณ์ ในครั้งนี้จะเห็นได้ว่าชุมชนบ้าน โลก
กลางเป็นชุมชนที่มีความสามัคคี มีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย เอื้ออาทรต่อกัน มีเมตตาคุณ
ต่อเด็กและเยาวชนในชุมชน มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคม อยากมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษา ชุมชนมีความคิดเห็นว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชนควรมีผู้มีความรู้ความสามารถที่จะ
ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ประเพณีวัฒนธรรมประจำหมู่บ้าน วิถีชีวิตการทำมาหากิน
อาชีพที่สืบทอดกันมา เช่น การทำนา โดยทุกคนในหมู่บ้านต้องร่วมมือกันดูแลบุตรหลานใน
การเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้เข้าไปสัมผัสปฏิบัติจริงกับชุมชน ทุกคนเต็มใจสนับสนุน
เรื่องการศึกษาในแหล่งเรียนรู้เพราะเห็นว่าจะได้พัฒนาด้านความคิดทั้งต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น
และผู้เรียนร่วมกัน และเห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้มีความรู้ในชุมชนควรได้รับการส่งเสริม
สนับสนุนและให้การยกย่องชมเชย วัด บ้าน โรงเรียนน่าจะเป็นสถานที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี
ที่สุดสำหรับเด็ก ๆ และควรจะค้นหา พัฒนาให้มากกว่าเดิม แสดงให้เห็นถึงชุมชนมีความคิดที่
จะพัฒนาการศึกษาาร่วมกันที่หลากหลายของชุมชน ตัวผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะนำพา
ชุมชนพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เกิดประ โยชน์ต่อการศึกษา การประเมินติดตามผล ก็จะมีส่วน

ช่วยให้ทราบข้อมูล ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนอยู่ในระดับใด ควรสอดคล้องในเรื่อง คุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เด็กอยู่ในระเบียบวินัย อ่อนน้อม เคารพผู้ใหญ่ พูดยาสุขภาพ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

2.2 แบบสัมภาษณ์เจาะลึกภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ใช้สำรวจกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน เพื่อค้นหาแหล่งเรียนรู้ตัวบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดทำแผนที่ความรู้ในชุมชน พบว่าในชุมชนมีความหลากหลายด้านประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ มีประวัติการตั้งถิ่นฐานมายาวนาน ยึดถือระเบียบประเพณี วัฒนธรรมการปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยได้พบว่ามีภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่หลากหลายดังนี้

จากการสัมภาษณ์นายเลิศ สุบัติคำ อดีต สอบต.หมู่ที่ 4 บ้านโคกกลาง อายุ 65 ปี ให้สัมภาษณ์ว่า

“ตาอยากถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประเพณีที่มีอยู่ เช่นเกี่ยวกับมรดกอีสาน การทำขวัญข้าว การทำขวัญนา และพิธีสู่ขวัญต่าง ๆ ในบ้าน อยากรบรสอนเด็ก ๆ ที่สนใจใฝ่รู้เพื่อสืบทอด โรงเรียนและชุมชนควรปรึกษากันในเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมโบราณไทย เด็ก ๆ อยากรู้อะไรก็ให้ถามผู้รู้ในแหล่งเรียนรู้ถามตาได้เลยถ้าอยากรู้” (เลิศ สุบัติคำ.

2554 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์นายเคน วงศ์สุวรรณ อายุ 68 ปี หัวหน้า อสม.ประจำหมู่บ้าน ให้สัมภาษณ์ว่า

“พ่ออยากเป็นที่ปรึกษาในด้านความรู้เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น พ่อพอมีความรู้ในเรื่องฮีต 12 เชน 3 น้ำ 4 และเรื่องสุขภาพอนามัย อยากรสอนให้เด็กรู้จักคิดรู้จักทำในสิ่งที่ดีที่ควร โรงเรียนและชุมชนควรสร้างร่วมมือปลูกจิตสำนึกมองเห็นความสำคัญของมรดกไทยให้เกิดขึ้นให้จงได้ ควรจัดให้ภูมิปัญญาเก่ามาบรรยายและจัดรวบรวมหนังสือ เอกสารความรู้เพื่อเด็ก ๆ และคนทั่วไปได้เรียนรู้ด้วย”

(นายเคน วงศ์สุวรรณ. 2554 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์นายเสมียน เสนานิกม อายุ 67 ปี อธิบายว่า

“ตามีความรู้เรื่องเกี่ยวกับธรรมะ ประวัติข้าว นิทานข้าวจะพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างเต็มที่และจะให้กำลังใจให้ลูกหลานมาเรียนมาฟัง ควรจะร่วมมือกันทุกฝ่ายทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และ โรงเรียน หรือให้เด็ก หากความรู้จากผู้รู้ เช่น พระ ครู ผู้ปกครองที่มีความรู้ขอให้ทุกคนสามัคคีกันไว้” (เสมียน เสนานิกม. 2554 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์นางสะอาด เสนานิคม อายุ 65 ปี บอกว่า

“เราต้องช่วยกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้และให้กำลังใจกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ขยายพ่องรู้ เรื่อง การปลงข้าว การถนอมข้าว การสืบทอดประเพณี พอใจจะถ่ายทอดความรู้ ขอให้ชุมชนและโรงเรียนให้ความร่วมมือสามัคคีกัน ถ้าอยากรู้อะไรเพิ่มก็ให้ไปถามผู้มีประสบการณ์ อยากรู้ให้เด็ก ๆ มีความรู้มาก ๆ” (สะอาด เสนานิคม. สัมภาษณ์ : 2554)

จากการสัมภาษณ์นางถิ ชันมะณี อายุ 62 ปี ให้สัมภาษณ์ว่า

“ยายอยากสอนให้เด็ก ๆ หักเกี่ยวข้าว ทำนา เพราะเป็นอาชีพของบ้านเรามาตั้งแต่ปู่ย่า ตายาย เราต้องทำเพื่อจะมีข้าวกิน เดี่ยวจะล้มอาชีพของพ่อแม่ การทำงานทำให้ไม่เป็นคนเกร เป็นเด็กดีด้วย” (ถิ ชันมะณี. 2554 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์นายฮวด วงศ์สุวรรณ อายุ 72 ปี กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สัมภาษณ์ว่า

“ตาอยากถ่ายทอดเรื่องของประเพณีที่รู้มาตั้งแต่เด็ก ๆ และถนัดการปลูกกล้วยให้ลูก โต ๆ เด็ก ๆ อยากรู้ให้มาเรียนกับตาที่สวน โรงเรียนและชุมชนควรร่วมมือกันค้นหาแหล่ง เรียนรู้เพิ่มเติม ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ต้องนำความรู้เข้าสู่สถานศึกษา” (ฮวด วงศ์สุวรรณ. 2554 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์นางทองดี วงศ์สุวรรณ อายุ 72 ปี ให้สัมภาษณ์ว่า

“ยายมีความรู้เรื่องการทำขนมหมากเบ็ง การทำพวยง การห่อข้าวต้มและประเพณีใน บ้าน อยากรสอนเด็ก ๆ เรื่องของเก่าโบราณเพื่อสืบทอดเพราะรุ่นยายแก่แล้วถ้าไม่สืบทอดอาจ สูญหายไปและจะสอนให้เด็ก ๆ ทำแต่ความดี ไม่ก้าวร้าว” (ทองดี วงศ์สุวรรณ. 2554 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์นายบุญถิ่น สุบัติคำ สุบัติคำ อายุ 64 ปี ประธานคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อดีตผู้ใหญ่บ้านกว่า 20 ปี ให้สัมภาษณ์ว่า

“ตาอยากถ่ายทอดความรู้เรื่องอาชีพการสานแหเป็นเครื่องมือหาปลา ซึ่งคนสมัยก่อน ต้องนั่งทำอุปกรณ์การทำมาหากินเอง และเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านมาสี่ปีกว่า ได้ศึกษาจดจำจาก การบอกเล่าและประสบการณ์ที่เห็นมาตั้งแต่เด็ก ว่าชีวิตคนบ้านเราเป็นมาอย่างไร ถ้าไม่มีคนมา เรียนมารู้ ก็จะไม่มีการถ่ายทอดไปฟัง อยากรให้ชุมชนร่วมกันให้โอกาสเด็ก ๆ ค้นหาข้อมูล แหล่งเรียนรู้” (บุญถิ่น สุบัติคำ. 2554 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์นายสุภัทธร แสนวนศ์ อายุ 19 ปี นักมวยค่าย ช.ชาญเดช ให้สัมภาษณ์ว่า

“ผมอยากถ่ายทอดความรู้ความรู้อันมีทุกอย่างและทุกโอกาส ความรู้ที่มีคือมวยไทย การชกมวย แม่ไม่มวยไทย อยากถ่ายทอดให้น้อง ๆ ทุกคน โรงเรียนและชุมชนควรร่วมกัน ค้นหาแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ เพื่อฝึกจากประสบการณ์และอยากให้มีความรู้ในชุมชนสอนเด็ก ๆ เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” (สุภัทธร แสนวนศ์. 2554 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์นายกานต์ ชันมะณี อายุ 40 ปี สอบต.ผู้ฝึกซ้อมและครูมวยค่าย ช.ชาญเดช ให้สัมภาษณ์ว่า

“ผมอยากหางบประมาณสร้างสถานที่ รวมทั้งอุปกรณ์สำหรับให้เด็กฝึกประสบการณ์จริงในเรื่องมวยไทยอยากให้ความรู้เด็กทุกโอกาส ทุกรุ่น เพื่อสนับสนุนมวยไทย มรดกไทย มรดกโลกอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ขอให้ทุกคนจริงจังที่จะสนับสนุนในการส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนของเด็ก ๆ” (กานต์ ชันมะณี. 2554 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจะเห็นได้ว่าผู้มีความรู้ในชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้าน โลกกลาง มีชุดความรู้เกี่ยวกับอาชีพ ประเพณีพื้นบ้าน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และต้องการที่จะถ่ายทอดความรู้ อบรมสั่งสอนเด็กๆ ที่สนใจใฝ่รู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนของตนเอง อยากสอนให้รู้จักคิด รู้จักทำในสิ่งที่ดีเพราะเชื่อว่าถ้าทุกคนช่วยกันสั่งสอนเด็กๆ โดยคนในชุมชนเอง จะช่วยบ่มนิสัยของเด็กให้เป็นคนดี และเห็นว่าควรจะพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เพื่อนำมาใช้ให้เกิดต่อการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีองค์ความรู้ ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็น ครู ผู้ปกครอง พระ ถือเป็นผู้มีความรู้ ที่จะต้องช่วยกันอบรมสั่งสอน นอกจากนั้นเรื่องของอาชีพการทำมาหากินที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย เช่นการทำนา เครื่องมือการทำมาหากินควรจะได้ถูกถ่ายทอดให้กับเด็กตั้งแต่วัยนี้ เป็นต้นไป แสดงถึงความมีจิตอาสา ความสามัคคีในชุมชน และเห็นว่าเด็กๆ ควรจะได้เรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง เรียนจากประสบการณ์จริง ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีอิสระ เสรี ในการเลือกเรียน เปิดกว้างสำหรับการเรียนรู้ ชุดความรู้บางอย่างยังไม่เคยถ่ายทอดความรู้ที่สะสมมาตั้งแต่เด็กๆ ให้กับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางคน อายุไม่ถึง 60 ปี แต่เป็นผู้มีประสบการณ์ที่สะสมมาเป็นเวลาร่วม 10 ปี และเห็นว่าควรร่วมมือร่วมใจ และจริงจังที่จะช่วยสนับสนุนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กๆ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจความคิดเห็น และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในแหล่งเรียนรู้ชุมชน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจความคิดเห็น และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในแหล่งเรียนรู้ชุมชน โดยใช้เครื่องมือคือแบบสำรวจความคิดเห็น และความต้องการของนักเรียน เรื่องกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยใช้แบบสำรวจความคิดเห็น และความต้องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อสำรวจหาความต้องการของนักเรียนที่ต้องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไป จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา ตอนที่ 2 แบบสำรวจความต้องการของนักเรียนที่ต้องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และค่าร้อยละดังตารางที่ 14 และตารางที่ 15

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไป จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไป

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	จำนวนนักเรียน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	6	50
หญิง	6	50
รวม	12	100
2. อายุ		
7-8 ปี	6	50
9-10 ปี	4	33.33
11-12 ปี	2	16.67
รวม	12	100
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	12	12
รวม	12	100

จากตารางที่ 14 พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจเป็นเพศชาย 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50 เป็นเพศหญิง 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ในด้านอายุพบว่าผู้ตอบแบบสำรวจ ส่วนใหญ่มีอายุ 7-8 ปี มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาอายุ 9-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 ในด้านระดับการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจทั้งหมด มีระดับการศึกษาคือระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 100

ตอนที่ 2 ความต้องการของนักเรียนที่ต้องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลโดยใช้ความถี่และค่าร้อยละ

ตารางที่ 15 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนที่ต้องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ประเด็นการสำรวจ	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละ
1. นักเรียนอยากจะเรียนรู้เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จากแหล่งเรียนรู้ใด		
- ในห้องเรียน	0	0
- ในชุมชน	12	12
2. นักเรียนสนใจหัวข้อเรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ที่ต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในข้อใด		
2.1 มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เช่น การสูชั้วข้าว, การสูชั้ววนาก, บุญสะแหวด, มวยไทย	9	75
2.2 การละเล่น เช่น หมอลำหมู่ หมอลำกลอน ผญา	1	8.33
2.3.อาชีพ เช่น ผ้ามัดหมี่ ผ้ามัดย้อม จักสาน	1	8.33
2.4 คนตรี เช่น พิณ แคน	1	8.33
3. นักเรียนบอกเหตุผลในการเลือกประเด็นข้อ 2		
3.1 เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและมีในชุมชน	5	41.67
3.2 ได้เรียนรู้ลงมือปฏิบัติจากประสบการณ์จริง	4	33.33
3.3 สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	3	25

ประเด็นการสำรวจ	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละ
4. ผู้ที่ถ่ายทอดเรื่อง มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ควร จะเป็นใคร		
4.1 ครูในโรงเรียน	1	8.33
4.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น	8	66.67
4.3 ใครก็ได้ที่อยากสอน	3	25

จากตารางที่ 15 พบว่าความต้องการของนักเรียนที่ต้องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในประเด็นนักเรียนอยากจะเรียนรู้เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ในประเด็นนักเรียนสนใจหัวข้อเรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ที่ต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านนักเรียนสนใจเรื่อง มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เช่น การสู่ขวัญข้าว, การสู่ขวัญนาถ, บุญสะเทวด, มวยไทย จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 75 รองลงมาคือ ด้านนักเรียนสนใจเรื่อง การละเล่น เช่น หมอลำหมู๋ หมอลำกลอน ผญา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ด้านนักเรียนสนใจเรื่อง อาชีพ เช่น ฟ้ามัดหมี่ ฟ้ามัดข้อม จักสาน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ด้านนักเรียนสนใจเรื่อง คนตรีเช่น พิณ แคน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ตามลำดับ

ในประเด็นนักเรียนบอกเหตุผลในการเลือกประเด็นข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ด้านที่นักเรียนบอกเหตุผลในการเลือกเรื่องที่เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและมีในชุมชน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 41.67 รองลงมาคือด้านที่นักเรียนบอกเหตุผลในการเลือกได้เรียนรู้ลงมือปฏิบัติจากประสบการณ์จริง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และด้านที่นักเรียนบอกเหตุผลในการเลือกสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จำนวน 3 คนคิดเป็นร้อยละ 25 ตามลำดับ

ในประเด็นผู้ที่ต้องการให้ถ่ายทอดเรื่อง มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ด้านนักเรียนเลือกควรจะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาคือ ด้านนักเรียนเลือกใครก็ได้ที่อยากสอน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และด้านนักเรียนเลือกครูในโรงเรียน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนที่ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หลังจากได้สำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วผู้วิจัยได้จัดทำแผนที่ความรู้ในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมต่อไป และในการเตรียมความพร้อมเพื่อนำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยได้สำรวจจากเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึกภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดย ได้รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้เรื่องเดียวกันรวมเป็นกลุ่มผู้มีความรู้กลุ่มเดียวกันซึ่งได้สำรวจจากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้มีความตั้งใจอยากถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโดยไม่ต้องการสิ่งตอบแทนอยากมีส่วนร่วมในการให้ความรู้ด้วยความสมัครใจและด้วยความเต็มใจ โดยได้รวมกลุ่มผู้มีความรู้ดังนี้

ตารางที่ 16 ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

ชุดความรู้การสู่ขวัญข้าว	ชุดความรู้การสู่ขวัญนา	ชุดความรู้บุญผะเหวด	ชุดความรู้มวยไทย
1. นายเลิศ สุบัติคำ	1. นายเลิศ สุบัติคำ	1. นายเคน วงศ์สุวรรณ	1. นายกานต์ ชันมะณี
2. นายเสมียน เสนานิคม	2. นายคำมูล คตอินทร์	2. นายฮวด วงศ์สุวรรณ	2. นายกาลม แก้วฮาษา
3. นางสะอาด เสนานิคม	3. นางทองดี วงศ์สุวรรณ	3. นายอ่อนสา วงศ์สุวรรณ	3. นายณรงค์ วังหิน
4. นางทองดี วงศ์สุวรรณ	4. นายตม ชันมะณี	4. นายมี ไชยอินทร์	4. นายสุภักษร แสนวงศ์
5. นายเลื่อน ศรีไวย		5. นายบุญถิ่น สุบัติคำ	5. บอล
6. นางลี ชันมะณี			6. เบ๊ง

เมื่อได้กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้มีความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแล้ว ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละคนแสดงความคิดเห็นในการที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน หลังจากนั้นผู้วิจัย และภูมิปัญญาท้องถิ่นท้องถิ่นแต่ละกลุ่มช่วยกันคัดกรอง คัดเลือกตัวแทน ผู้มีความเหมาะสมในการเป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละชุดความรู้โดยเหตุผลที่เลือกตัวแทนของแต่ละชุดความรู้เพราะเป็นผู้อาวุโส มีความรู้ในด้านนี้อย่างชัดเจน เป็นผู้มีความรู้ที่เหมาะสมสำหรับที่จะ

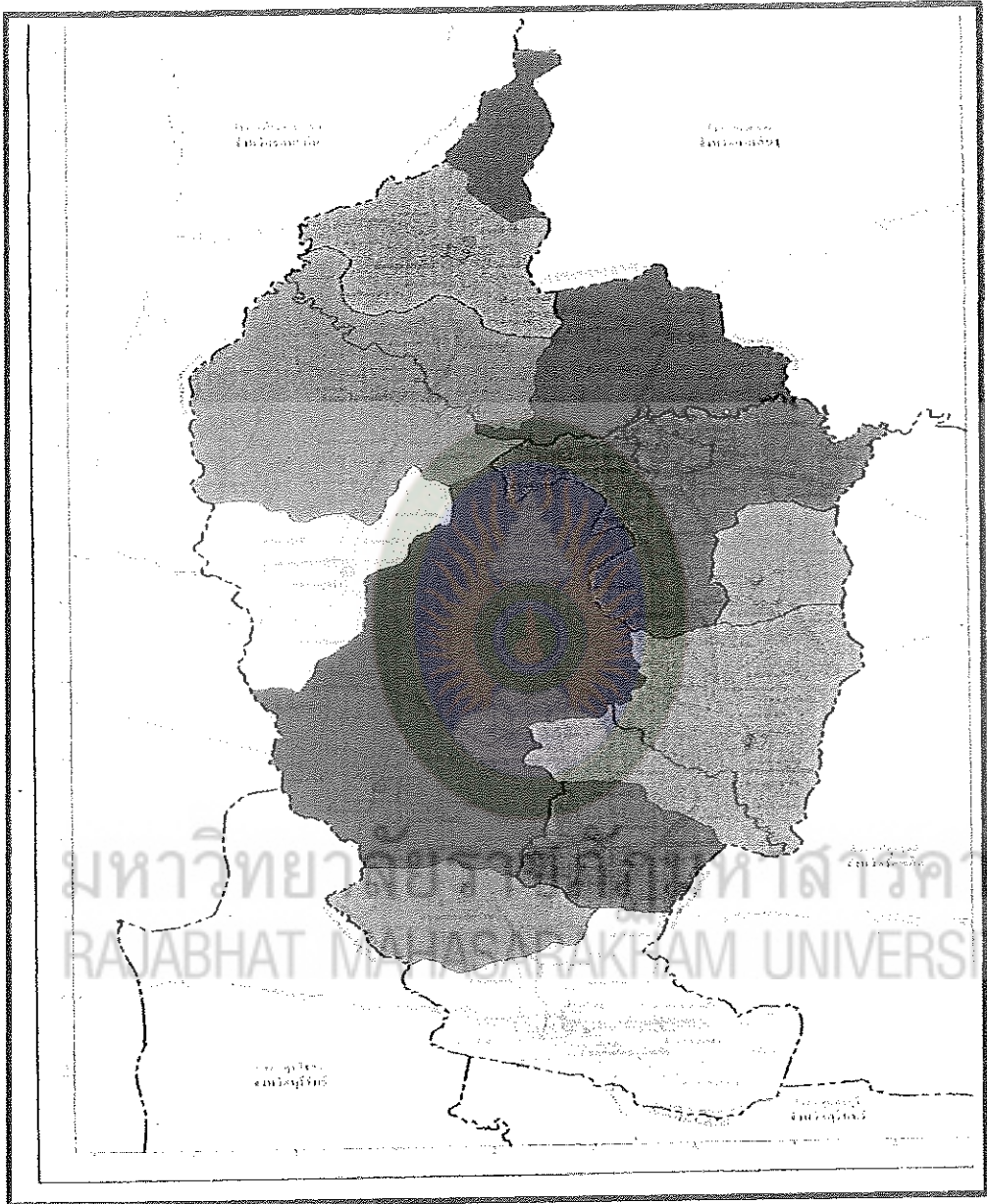
เป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเทคนิคการพูดและถ่ายทอดความรู้เด่นกว่าคนอื่น ๆ จึงได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนสอนเด็ก ๆ ในแต่ละฐานการเรียนรู้ ซึ่งได้แบ่งฐานการเรียนรู้ทั้งหมด 12 ฐานการเรียนรู้ และฐานการเรียนรู้ทั้งหมดได้เกี่ยวข้องกับชุดความรู้ การสู่ขวัญข้าว การสู่ขวัญนาถ บุญพะเหวด มวยไทย มีตัวแทนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นครูภูมิปัญญาถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนตามแผนที่ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมปรากฏตามตารางที่ 17

ตารางที่ 17 แผนที่ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

แหล่งเรียนรู้	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชุดความรู้	การสืบทอด
1. สวนพอเพียงตาลถิ่น	นายบุญถิ่น สุบัติคำ	-ประวัติหมู่บ้าน	-ฟังเรื่องเล่าประวัติการตั้งหมู่บ้าน การพัฒนาตั้งแต่เริ่มค้นจนถึงปัจจุบัน -ประเพณีประจำหมู่บ้านที่คงอยู่/สูญหาย
2. วัดบ้านโลกกลาง	นายฮวด วงศ์สุวรรณ	-มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่คงอยู่ที่สูญหาย	-วิธีทำขนมมากเบ็งและเทคนิคการปลุกกล้วย -วิธีการเกี่ยวข้าวพีชศักดิ์สิทธิ์
3. บ้านร่วมเย็นที่แสนอบอุ่นของยายทองดี	นางทองดี วงศ์สุวรรณ	-ขนมมากเบ็ง การปลุกกล้วย	-ประวัติพระแม่โพสพ การกำเนิดข้าว
4. ที่น่ายายลีใกล้โรงเรียน	นางลี จันทร์ณี	-การเกี่ยวข้าว	-พิธีปลงข้าวก่อนตี
5. บ้านตาเสมียน ยายสะอาด เสนานิคม	บ้านตาเสมียน ยายสะอาด เสนานิคม	-นิทานตำนานข้าว	-พิธีสู่ขวัญข้าว เครื่องบูชา
6. ตานข้าวนายายสะอาด	นางสะอาด เสนานิคม	-การปลงข้าวก่อนตี	-ประวัติและพิธีบุญพะเหวด
7. วัดบ้านโลกกลาง	นางทองดี วงศ์สุวรรณ	-การทำขวัญข้าว	-พิธีการทำขวัญนาถ
8. วัดบ้านโลกกลาง	นายเลิศ สุบัติคำ	-บุญพะเหวด	-ตำนานความเชื่อถือ
9. งานบวชนาคธีรพงษ์	นายเคน วงศ์สุวรรณ	-การทำขวัญนาถ	-ประวัติมวยไทย ประวัติครูมวย
10. คอนที่ตั้ง คาปู่	นายเลิศ สุบัติคำ	-คอนคาปู่	-การไหว้ครูและทำแม่ไม้มวยไทย
11. สนามซ้อมมวย (กานต์ จันทร์ณี)	นายเลิศ สุบัติคำ	-ครูมวย	
12. สนามโรงเรียนบ้านโลกกลาง	นายกานต์ จันทร์ณี นายศุภกษร แสนวงศ์	-แม่ไม้มวยไทย	

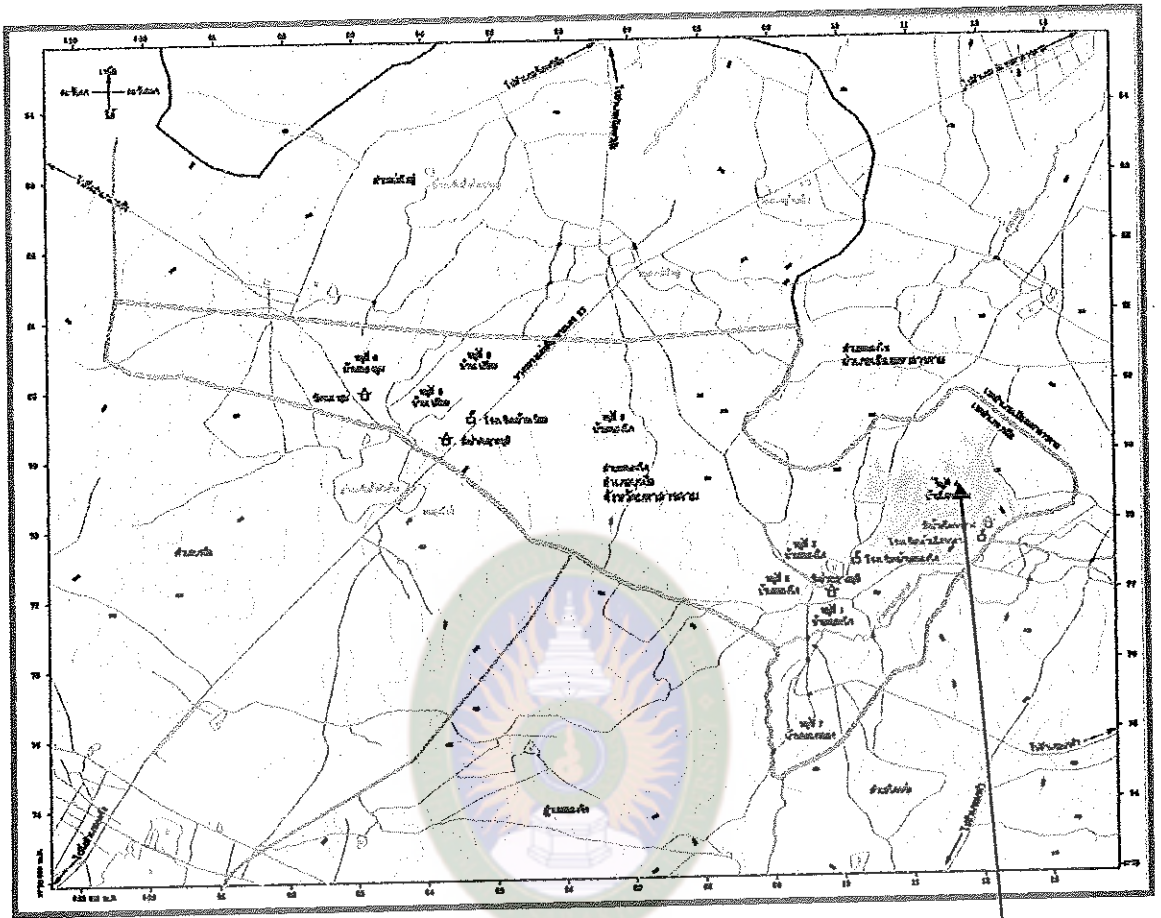

ซึ่งมีแผนที่แสดงแผนภูมิความรู้ในแหล่งเรียนรู้ชุมชนดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงการแบ่งเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

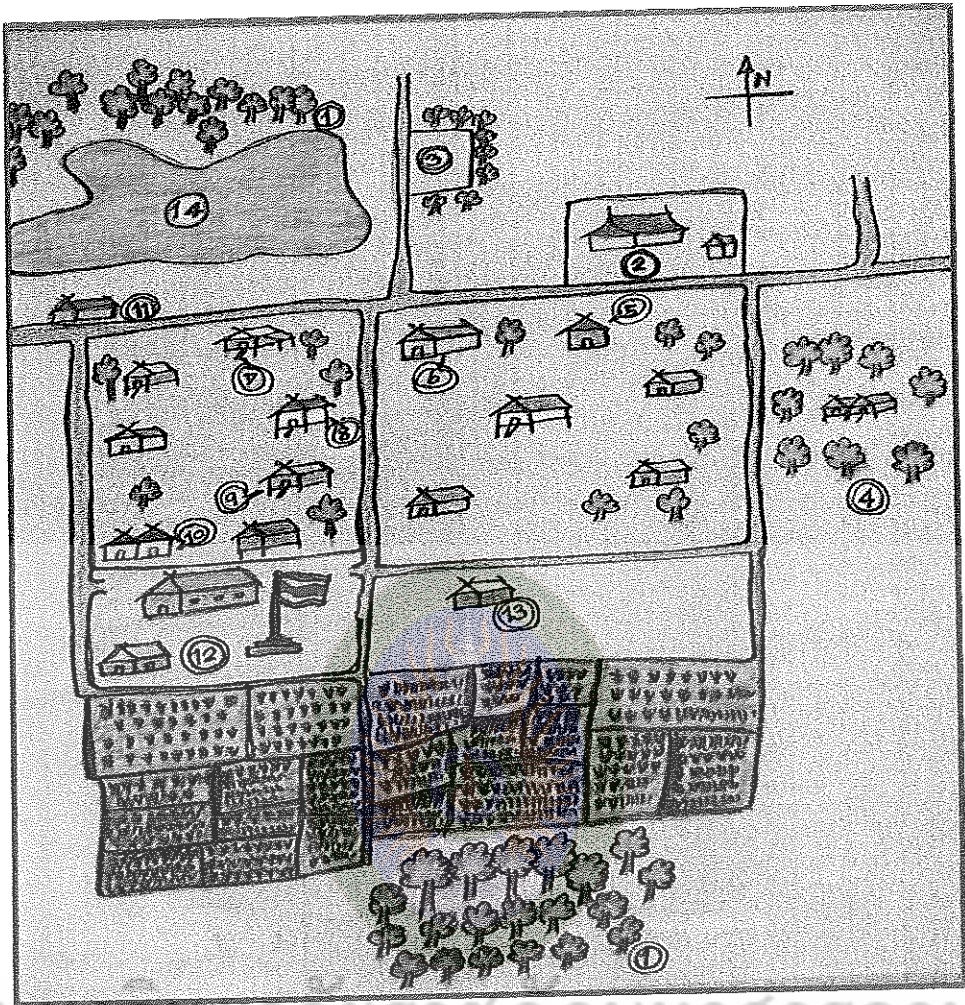

แผนที่ 4 แสดงการแบ่งเขตพื้นที่ตำบลหนองโก อำเภอศรีบุญเรือง และแสดงเขตพื้นที่หมู่ที่ 4 บ้านโลกกลาง MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สัญลักษณ์พื้นที่สีเขียวแสดงเขตพื้นที่หมู่ที่ 4 บ้านโลกกลาง ตำบลหนองโก อำเภอศรีบุญเรือง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 5 แผนที่ความรู้แสดงแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้าน
โลกกลาง

แผนที่ความรู้แสดงแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้าน โลกกลาง
สัญลักษณ์เป็นหมายเลขดังนี้

1. ป่าชุมชน	8. บ้านนายเสมียน นางสะอาด เสนานิคม
2. วัดบ้านโลกกลาง	9. บ้านนางลี ชันมะณี
3. สวนนายบุญถิ่น สุบัติคำ	10. ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านนายคาลม แก้วอาษา
4. ดอนดาปู่	11. บ้านนายฮวด นางทองดี วงศ์สุวรรณ

5. บ้านนายเลิศ สุบัติคำ   12. โรงเรียนบ้านโคกกลาง
6. บ้านนายกานต์ ชันมะณี   13. บ้านนายสุภัทธร แสนวงศ์
7. บ้านนายเคน วงศ์สุวรรณ   14. หนองโคก

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน

ผู้วิจัยได้นำผลการออกแบบของขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์กับกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนความสามารถในการคิดเป็นความสามารถในการคิดสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 4), ความคิดสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2535 : 1-28), วิทยาการด้านการคิด (ทิสนา แจมมณี. 2544 : 141-147) ตามตารางที่ 17 การวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ ลักษณะความคิดริเริ่ม ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ ดังนี้

ตารางที่ 18 ตารางวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ จุดมุ่งหมายของความคิดสร้างสรรค์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เกิดหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ลักษณะความคิด	จุดมุ่งหมายของการคิด	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เกิดหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
คิดริเริ่ม	เพื่อให้ได้ความคิดแปลกใหม่ สามารถนำความคิดไปคิดแปลงสร้างสรรค์ให้เกิดผลงาน	1. สามารถแตกความคิดจากเดิมไปสู่ความคิดแปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร 2. สามารถเผชิญปัญหา กล้าคิด กล้าลอง กล้าแสดงออก 3. สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าต่อตนเองและมีประโยชน์ต่อส่วนรวม
คิดคล่อง	เพื่อให้ได้ความคิดเพื่อนำไปหา	1. สามารถใช้ถ้อยคำได้อย่างคล่องแคล่ว

ลักษณะ ความคิด	จุดมุ่งหมายของการคิด	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่เกิดหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
	คำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว ได้คำตอบปริมาณมาก ในเวลาจำกัด	2. สามารถคิดคำได้หลายคำในเวลาจำกัด 3. สามารถหาคำตอบได้อย่างรวดเร็ว
คิด ยืดหยุ่น	เพื่อให้ได้ความคิดเพื่อหา คำตอบได้หลายประเภท	1. สามารถคิดได้หลายอย่าง มีอิสระในการคิด 2. สามารถคิดได้หลากหลายและคิดค้นแปลง จากสิ่งหนึ่งไปหลายอย่างสามารถคิดคำได้หลาย คำในเวลาจำกัด 3. สามารถคิดได้หลายประเภท หลายทิศทาง
คิด ละเอียด ออ	เพื่อให้ได้ความคิดใน รายละเอียดเพื่อตกแต่งหรือ ขยายความคิดหลักให้ได้ความ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น	1. สามารถบอกรายละเอียดหลักเกี่ยวกับเรื่องได้ 2. สามารถบอกรายละเอียดย่อยเกี่ยวกับเรื่องได้ 3. สามารถสร้างผลงานให้สวยงาม ประณีต

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มแบบสุนทรียสนทนา

ผู้วิจัยได้ใช้การประชุมสนทนากลุ่มแบบกระบวนการสุนทรียสนทนา เป็นเครื่องมือระดมความคิดเพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา เนื่องจากกระบวนการสุนทรียสนทนาเป็นเรื่องใกล้ตัวและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มเป้าหมายและชาวบ้านในชุมชนบ้านโคกกลาง ร่วมประชุม ในวันที่ 4 มกราคม 2554 สถานที่ใช้บริเวณลานกอไผ่ โรงเรียนบ้านโคกกลาง เมื่อถึงเวลานักหมายผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาพร้อมกัน นั่งล้อมเป็นวงกลมที่เก้าอี้ และตกลงกันว่าให้เด็ก ๆ จำนวน 12 คน ปูเสื่อนั่งตรงกลาง เมื่อเริ่มกิจกรรมสังเกตว่าทุกคนพิถีพิถันในการแต่งตัว มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสแสดงความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมสนทนา ทักทายกันเบา ๆ พูดถึงบรรยากาศทั่วไปของชุมชน เช่นการทำอาชีพเสริมของชุมชนคือการปลูกยาสูบ การส่งน้ำมาจากคลอง ความคืบหน้าของการปลูกยาสูบ ใครปลูกก็ไร่ สำเร็จมากน้อยเพียงใด ฯลฯ เมื่อพร้อมแล้วผู้วิจัยเป็นผู้แนะนำและดำเนินเรื่องโดยแนะนำสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมและเรื่องที่จะมาร่วมกันปรึกษาหารือกันในวันนี้ ได้

นำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสำรวจ ความต้องการ ให้จัดกิจกรรมเรียนเรียนรู้ กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิด โดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน หัวข้อที่ต้องการให้จัด กิจกรรมเรียนเรียนรู้คือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เช่น การทำขวัญข้าว , การทำขวัญนาถ, บุญพะเหวด, มวยไทย ให้ทุกคนได้รับทราบ เรื่องที่ทำการสนทนาจะเป็นการต่อยอดจากสิ่งที่ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทราบจากการสัมภาษณ์ และตอบแบบสำรวจความต้องการ และให้ ข้อเสนอแนะไว้แล้ว การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันจะเป็นการเล่าภูมิหลัง ประวัติการตั้งหมู่บ้าน การก่อตั้งโรงเรียนเองของคนในชุมชน ที่ผ่านมาชุมชน และโรงเรียน ไม่ค่อยพูดถึงการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทุกคนเห็นตรงกันว่าควรมีการร่วมมือกันระหว่าง ชุมชนและโรงเรียน ช่วยกันอบรมสั่งสอนบุตรหลาน และความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ให้เกิดในชุมชนนี้ ที่ประชุมได้ตกลงเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นภูมิท้องถิ่นผู้มีความรู้มรดก ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เปิดตัวเพื่อเสนอเป็นครูและผู้จัดการโครงการ เรียนรู้ให้กับเด็ก ทุกคนมีท่าทางภาคภูมิใจในเป็นที่สุด ในการได้เสนอตนเองเป็นผู้มีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาที่จะดำเนินกิจกรรมต่อไปในกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิด โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตนเอง สิ่งที่ได้จากกระบวนการสุนทรียสนทนาในครั้งนี้ ได้ทำ ความเข้าใจความต้องการของชุมชนที่ต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีแหล่งชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้ และได้ทำความเข้าใจว่าแหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านโคกกลางหมายถึงอะไร ตั้งอยู่ที่ ไหน ทุกคนเข้าใจและรับทราบว่าต่อไปที่บ้าน วัด โรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้าน โคกกลางจะถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อบุตรหลาน ในการเป็นฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งในวงสนทนาได้มีการแสดงความคิดเห็นและ ความรู้สึกที่หลากหลาย ดังนี้

“วันที่สร้างโรงเรียนผมเป็นคนเลื่อยไม้เองกับมือ พวกชาวบ้านพากันมาช่วยกัน แต่ ก่อนเป็นอาคารไม้ อยากให้เด็กน้อยบ้านเรา บ้านเกิดมีโรงเรียนอยู่กับบ้าน พวกเราดิ้นรนหา กันเอง และอยากให้เด็ก ๆ ได้รู้ได้เรียนความเป็นมาประวัติศาสตร์หมู่บ้านเรา”
(บุญถิ่น สุบัติคำ. 2554 : สัมภาษณ์)

“พวกเราขอบริจาคถังกะสีจากผู้แทน เพื่อให้เด็ก ๆ บ้านเราได้เรียนที่บ้าน ความเป็นมา ยังไม่เคยเล่าให้คนรุ่นหลังฟัง” (เลิศ สุบัติคำ. 2554 : สัมภาษณ์)

“เด็กควรจะได้รับรู้ความเป็นไป ของหมู่บ้านตั้งแต่ตั้งบ้านมา ความเป็นไปความ เป็นมาผู้ก่อผู้เห่ง่า” (กานต์ จันมะณี. 2554 : สัมภาษณ์)

ในขณะนั้นก็มีการกระตุ้นให้เด็ก ๆ มีส่วนร่วมในการสนทนา “เด็ก ๆ อยากรู้ไหม จะทำอย่างไร”

“ถ้าผมอยากรู้ ผมจะถามยายผม ยายสะอาด ยายบ้านเราเป็นมาอย่างไร”

(ค.ช.ปราโมทย์ เสนานิคม. 2554 : สัมภาษณ์)

“สมัยก่อนเรียกบ้านกะโหลก มีหนองอยู่กลางโคก เดิมชาวบ้านอพยพมาจากที่อื่นมาจากจังหวัดร้อยเอ็ดหนีโรคระบาดมา” (สะอาด เสนานิคม. สนทนา : 2554)

“เคยได้ยินว่ามีหนังสือศรีสังหาร เป็นผู้พามา มาจากสุวรรณภูมิ” (ทองดี วงศ์สุวรรณ. 2554 : สัมภาษณ์)

“ความเป็นมาประวัติหมู่บ้านหรือเรื่องอื่น ๆ ของบ้าน โลกกลาง เด็กควรได้เรียนรู้กับผู้เฒ่าบ้านเรา แต่ในหนังสือ เรียนแต่ประวัติของประเทศเด็กเลยไม่รู้ประวัติและของเก่าของแก่บ้านตัวเองเมื่อก่อนที่อพยพมาใหม่ ๆ เห็นนกกะโหลก เห็นหนองน้ำอุดมสมบูรณ์เลยจับจองตั้งบ้าน...ตั้งแต่ตั้งบ้านมาก็ยังไม่เคยเล่าไม่เคยถ่ายทอดเรื่อง ความเป็นไปของหมู่บ้าน ประเพณีบ้านเรา ถ้าเด็ก ๆ อยากรู้ก็จะสอน เล่าให้ฟัง” (ฮวด วงศ์สุวรรณ. 2554 : สัมภาษณ์)

“พวกคุณตา คุณยายจะสอนอะไร ยินดีสอนไหมคะ เช่น ถ้าอยากเรียนเรื่องชั้นหมากเบ็ง” (ชญ.เยาวลักษณ์ งามพัด. 2554 : สัมภาษณ์)

“พวกหนูอยากเรียนทำขนม มียายคนไหนจะสอนพวกหนูไหมคะ”

(ชญ.สุมิตรา แก้วอาษา. 2554 : สัมภาษณ์)

“ยินดีสอนเสมอ ตลอดเวลา...เอาไว้อายจะเล่าให้ฟังมีเรื่องอื่น ๆ ถ้าอยากรู้เพิ่มก็ให้ไปเรียนตามผู้รู้ในบ้าน” (ทองดี วงศ์สุวรรณ. 2554 : สัมภาษณ์)

“ผมว่าเด็กสมัยนี้อยู่กับปู่ย่า ตายาย ซึ่งครอบครัวจริง ๆ ควรจะอยู่กับพ่อแม่ ลูก ควรได้รับความอบอุ่น ทุกวันนี้ถึงแม้ว่าความเจริญเข้ามา ถนนหนทางพัฒนาแต่ถ้าเด็กขาดคุณภาพ ดิद्यาก็ไม่มีประโยชน์ ผมเป็น สอบต.เป็นผู้ปกครองด้วย อยากเห็นที่นี้ให้เด็กรวมตัว หลีกไกลจากสิ่งไม่ดีอยากให้เด็กมีที่เรียนรู้ที่เกิดประโยชน์ คืออยากสร้างสนามฝึกซ้อมและให้เด็กหันมาสนใจกีฬา แทนที่จะไปกินเหล้า ถ้าเด็กสนใจเรื่องกีฬาโดยเฉพาะมวย และเขาเห็นแบบอย่างที่ดีอย่าง สุภักษหรืออู๋ก็จะเป็นตัวอย่างที่ดีนอกจากจะเป็นประโยชน์แล้วยังเป็นการส่งเสริมอาชีพหารายได้ช่วยครอบครัว อยากส่งเสริมศิลปะมวยไทย เด็กบ้านเราจะได้รับรู้ ผู้ปกครองคนไหน ใครสนใจก็มาเรียนได้ จะเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านเด็กจะเลิกยกพวกตีกัน เด็กต่างบ้านจะได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน” (กานต์ ชันมะณี.

2554 : สัมภาษณ์)

“ผมก็อยากมาช่วยสอนน้องเรื่องที่น่า้องอยากรู้เกี่ยวกับมวยไทย จะสอนพื้นฐานการวิ่ง จ็อกกิ้งวิ่งให้เขาแข็งแรงและสอนความอดทน” (ศุภักษร แสนวงศ์. 2554 : สัมภาษณ์)

ในขณะที่สนทนามีผู้กระตือรือร้นนักเรียนว่า “ใครอยากเรียนมวย กับพ่อหว่า กับพี่อู๋”

เด็กชายปราโมทย์ค่อย ๆ ยกมือและได้พูดว่า “ผมเคยชกมวย 3 ครั้งครับ ขณะตลอด แต่ตอนนี้พักก่อน แต่พ่อหว่า (นายกานต์ ชันมะณี ผู้ฝึกซ้อม) อยากให้กลับไปซ้อมอีก” (ค.ช.ปราโมทย์ เสนานิคม. 2554 : สัมภาษณ์)

ครูมวย นายกานต์ ชันมะณี พูดเสริมว่า “เด็กคนนี้มีฝีมือ ชกเท่ากับนักมวยเคยชกมา เป็นสิบครั้ง อยากให้เขากลับไปซ้อมต่ออีก อยากเห็นอนาคตเขา” (กานต์ ชันมะณี. 2554 : สัมภาษณ์)

เด็กคนอื่น ๆ เริ่มถกเถียงสนทนากับผู้ใหญ่บ้าง เด็กชายเทพพิทักษ์ พูดบอกว่า “ผมอยากเรียนครับ แต่กลัวเจ็บ...ถ้าพี่อู๋สอนผมอยากเรียน” (ค.ช.เทพพิทักษ์ เสนาราช. 2554 : สัมภาษณ์)

2554 : สัมภาษณ์)

ส่วนเด็กชายตะวันมีท่าทีอยากพูดเต็มที่ “ผมอยากเรียนแต่ต้องไปถามแม่ก่อน แต่ถ้าพี่อู๋จะมาสอนก็จะเรียนครับ” (ค.ช.ตะวัน ถาบุญเลิศ. 2554 : สัมภาษณ์)

“อยากให้เด็กเข้าไปเรียนในหมู่บ้านด้วยจะได้ช่วยสอน ได้วิชาความรู้เพิ่มเติม” (รัศมี เสนาราช. 2554 : สัมภาษณ์)

“อยากให้ครูและชุมชนช่วยกันอบรมและสอนเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น เด็กจะได้รู้ไว้” (คลองศิลป์ สุบศิตำ. 2554 : สัมภาษณ์)

“เด็กทุกวันนี้คือ ควรให้ผู้เฒ่า พระ และหลาย ๆ คนช่วยกันสอนด้วย” (ดาว แก้วอาษา. 2554 : สัมภาษณ์)

“ที่นี่ปลูกยาสูบเป็นอาชีพเสริม แต่รายได้ก็พอใช้จ่ายถ้าชุมชนและโรงเรียนจะสอนเรื่องที่มีอยู่ในชุมชนก็จะเป็นการดี เด็กก็จะได้เรียนหลายอย่าง เป็นสิ่งใหม่สำหรับนักเรียน บ้านเราก็มีผู้มีความรู้เรื่องประเพณี อาชีพ การทำมาหากินหลายอย่าง” (กาลม แก้วอาษา. 2554 : สัมภาษณ์)

“เรามีโรงเรียนเล็ก ๆ แต่ก็อยากให้เด็ก ๆ เรียนที่บ้านไม่ต้องตื่นแต่เช้า ไปเรียนที่อื่น การเดินทาง ค่าใช้จ่าย และความเป็นห่วง ถ้าเด็ก ๆ จะเรียนในแหล่งเรียนรู้ชุมชนก็จะดีจะได้มีโอกาสได้เรียนรู้ประวัติ ประเพณีของหมู่บ้าน” (รุจิรา วงศ์สุวรรณ. 2554 : สัมภาษณ์)

“ถ้าอยากจะเรียนก็จะสอน ไม่จะล่า เป็นเรื่องที่ควรถ่ายทอด สืบทอดเพื่อให้สืบสาน ช่วยกัน จะสอนให้หมด ลูกชายเป็นนักเรียนพระราชทาน ถ้าไม่รู้เรื่องการอาราธนาศีล เรื่องภูมิ ปัญญาที่ยังมาถาม” (เลิศ สุวัตติคำ, 2554 : สัมภาษณ์)

“เด็ก ๆ เรียนรู้ จำง่ายถ้าจะเรียนกับตาต้องตั้งใจ จริงจัง อยากรู้ได้คาถาอะไรมีหมดมีค้าย คือ ทำตัวให้ดีมีสมาธิก่อน หรือจะไปหาหนุมมาให้ก็ได้(หัวเราะ)” (เสมียน เสนานิคม, 2554 : สัมภาษณ์)

“เรื่องประเพณีเก่าแก่บ้านเราที่ยังเหลือและกำลังจะหมด และสูญหายไปมีเยอะเช่น การทำตะไล บุญเข้ากรรม ผญา หมอลำ หนังประโมไทย เด็กสมัยนี้ควรจะสืบทอดสิ่งที่ยัง อยู่ปัจจุบันนี้ให้คงไว้” (ฮวด วงศ์สุวรรณ, 2554 : สัมภาษณ์)

“เป็นสิ่งที่ดีมากถ้าเด็กจะไปเรียนเรื่องในชุมชน จะได้รู้มาก ๆ จะได้มีความรู้ของเก่า โบราณบ้านเรา จะได้สืบทอดไว้” (ลี ชันมะณี, 2554 : สัมภาษณ์)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกำหนดฐานการเรียนรู้และปฏิทินกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องเล่า ไร่พลัง

หลังจากที่ได้คัดกรอง คัดเลือกตัวแทนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นครูภูมิปัญญา ถ่ายทอดความรู้ในฐานการเรียนรู้และได้ประชุมสนทนากลุ่มแล้ว ผู้วิจัยได้เสนอแผนที่ความรู้ ต่อวงสนทนาและช่วยกันกำหนดฐานการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น กำหนดปฏิทินการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละฐานการเรียนรู้ พร้อมแจ้งกำหนดการ วัน เวลาในการปฏิบัติ กิจกรรมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสมาชิกทุกคนทราบร่วมกัน โดยมีการกำหนดฐานการเรียนรู้ ตามตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ฐานการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ชุมชนบ้านโลกกลาง

ฐานที่/ สัปดาห์ที่	ฐานการเรียนรู้	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่อยู่	กิจกรรมการเรียนรู้
1/1	ประวัติ หมู่บ้าน	นายถิ่น วงศ์สุวรรณ 4 หมู่ 4 ตำบลหนองโก อำเภอ บรบือ จังหวัดมหาสารคาม	ฟังเรื่องเล่าสุนทรียส์การเขียน -สุนทรียสนทนา เล่าประวัติ หมู่บ้านซำถามแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2/2	มรดกภูมิ ปัญญาทาง	นายฮวด วงศ์สุวรรณ นางทองดี วงศ์สุวรรณ	ติดตามเรื่องเล่าประเพณีที่สูญหาย และคงอยู่

ฐานที่/ สัปดาห์ที่	ฐานการเรียนรู้	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่อยู่	กิจกรรมการเรียนรู้
	วัฒนธรรมที่ คงอยู่/ที่สูญ หาย	7 หมู่ 4 ตำบลหนองโก อำเภอ บรบือ จังหวัดมหาสารคาม	-เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ตะไลย ฯลฯ -เรื่องเล่า ประเพณีพื้นบ้าน มรดก
			ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่คงอยู่/ ที่สูญหาย
3/3	ชั้นหมากเบ็ง การปลุกกล้วย	นางทองดี-นายชวด วงศ์สุวรรณ 15 หมู่ 4 ตำบล หนองโก อำเภอ บรบือ จังหวัดมหาสารคาม	จากแนวคิดการปลูกกล้วยคู่ ชั้นหมากเบ็ง -ชั้นหมากเบ็ง การปลุกกล้วย
4/4	การเกี่ยวข้าว	นางลี-นายบุญถม ชันมะณี 20 หมู่ 4 ตำบลหนองโก อำเภอ บรบือ จังหวัด มหาสารคาม	ฝึกเรียนรู้เกี่ยวข้าวด้วย กระบวนการคิดสู่เศรษฐกิจชุมชน -เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง พี่ชัคที่ ตาปลูก ไร่กิน ไร่ขาย -ฟังเรื่องเล่าอาชีพทำนา
5/5	ประวัติข้าว	นางสะอาด นายเสมียน เสนา นิคม 12 หมู่ 4 ตำบลหนอง โก อำเภอ บรบือ จังหวัด มหาสารคาม	สุนทรียประวัติข้าวเยาวชนร่วม สืบสาน -ฟังเรื่องเล่าประวัติพระแม่โพสพ - การกำเนิดข้าว - การทำพิธีเพื่อบูชาข้าว
6/6	การปลงข้าว ก่อนตี	นางสะอาด เสนานิคม นาง ทองดี วงศ์สุวรรณ 10 หมู่ 4 ตำบลหนองโก อำเภอ บรบือ จังหวัด มหาสารคาม	ฟังเรื่องสืบสานการปลงข้าว กระตุ้นความคิดสู่การเขียน -ฟังคาถาว่าเรื่องการปลงข้าว -เครื่องเช่น ไห้วในพิธี - ความหมายของพิธี
7/7	การทำขวัญ ข้าว	นายนายเลิศ สุปัตติคำ 21หมู่ 4 ตำบลหนองโก อำเภอ บรบือ จังหวัด	ร่วมสืบสานพิธีศักดิ์สิทธิ์ผูก จิตสำนึกอนุรักษ์วัฒนธรรม -เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย

ฐานที่/ สัปดาห์ที่	ฐานการเรียนรู้	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่อยู่	กิจกรรมการเรียนรู้
		มหาสารคาม	- พิธีบูชาพิชศักดิ์สิทธิ์
8/8	บุญพะเหวด	นายเคน วงศ์สุวรรณ 28 หมู่ 4 ตำบลหนองโก อำเภอ บรบือ จังหวัด มหาสารคาม	ร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมคึกคักจำ บุญพะเหวด - แห่กันหลอนร่วมงานบุญ - ฟังเรื่องเล่าประวัติพระเสถียรคร การให้ทาน - ดำนานข้าวจี
9/9	การทำขวัญ นาค	นายเลิศ สุบัติคำ	เทศน์ทูนคุณเกื้อหนุนการทำขวัญ นาค - ประวัตินาค - การสู่ขวัญนาค - สนุกกับการแห่นาค
10/10	คอนต่าปู่	นายนายเลิศ สุบัติคำ	ฟังเรื่องศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์หลัก บ้าน - ฟังเรื่องเล่า วิถีชีวิต ที่ธรรมดา ของชาวบ้าน อยู่อย่างธรรมดา และมีสิ่งเหนือธรรมชาติไว้ กำหนดควิถีชีวิต
11/11	มวยไทย เส้นทางครู มวย	นายกานต์ ชันมะณี 37 หมู่ 4 ตำบลหนองโก อำเภอ บรบือ จังหวัด มหาสารคาม	สืบสานมรดกไทยให้ก้าวไกลกับ ครูมวย - ฟังเรื่องเล่าประวัติมวยไทย - เรื่องเล่าเส้นทางครูมวย ความ ขยันอดทน ความมีระเบียบวินัย ชีวิต

12/12	มวยไทย เส้นทางนักชก	นายศุภกัษร แสนวงศ์ 41 หมู่ 4 ตำบลหนองโก อำเภอ บรบือ จังหวัด มหาสารคาม	ตามรอยเท้าเส้นทางนักชกมาดก ไทยมรดกโลก -เรื่องเล่าประวัตินักชกดีเด่นบ้าน โลกกลาง ความมานะอดทน กว่า
ฐานที่/ สำเนาที่	ฐานการเรียนรู้	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่อยู่	กิจกรรมการเรียนรู้
			จะมาเป็นนักมวยลุมพินี, ราช ดำเนิน, ราชได้อาชีพ -ฝึกหัดกระบวนท่ามวยไทย - การไหว้ครูมวยไทย

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลฐานการเรียนรู้ กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิด โดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน

จากการที่นักเรียนได้ไปเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ชุมชนทั้งหมด 12 ฐานการเรียนรู้ พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่จัด โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นจากฐานการเรียนรู้ ได้เกี่ยวข้องเนื้อหา สาระรวมเป็นชุดความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 4 ชุด ได้แก่ 1. ชุดความรู้การทำขวัญ ข้าว 2. การชุดความรู้ทำขวัญนาคน 3. ชุดความรู้มวยไทย 4. ชุดความรู้บุญพะเหวด โดยใช้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนการเรียนรู้ที่ได้ฟังเรื่อง เล่าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ทบทวนความรู้โดยผู้ถ่ายทอดตั้งคำถามและเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ซักถาม เพื่อนำความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการฟัง การสัมผัสสถานที่ สภาพแวดล้อม การได้ลงมือ ปฏิบัติจริง ไปหลอมรวมกับความรู้เดิม ปฏิบัติกิจกรรม สะท้อนออกมาโดยการวาดภาพ การ เขียนเรื่องราวในเชิงสร้างสรรค์ สร้างองค์ความรู้ใหม่เป็นผลงานของตนเอง ประเมินโดยการ นำเสนอหน้าชั้นเรียนอ่านให้เพื่อนและครูฟัง นำผลงานไปให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดู เล่าให้ฟัง อ่านให้ฟัง เพื่อตรวจสอบและเพิ่มเติมองค์ความรู้ให้ครบสมบูรณ์ โดยแต่ละฐานการเรียนรู้ จะปรับเปลี่ยนใช้วิธีการที่เหมาะสมของภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละคน

หลังจากได้เรียนแต่ละฐานการเรียนรู้ นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม คือ การวาดภาพ ประกอบ การเขียนเรื่องลงในกระดาษชาร์ตเทาขาวเป็นกลุ่มการเรียนรู้แบบบูรณาการคละชั้น เรียน ใบงาน และการจัดทำหนังสือเล่มใหญ่เป็นผลงานแต่ละกลุ่ม หนังสือเล่มเล็กเป็นผลงาน รายบุคคล ซึ่งแต่ละฐานการเรียนรู้มีกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

ฐานการเรียนรู้ที่ 1 ประวัติหมู่บ้าน ชื่อกิจกรรม ฟังเรื่องเล่าสุนทรียสู่การเขียน พอเด็ก ๆ มาถึงสวนตาลันก็พากันสวัสดี พร้อมร้องขอว่าขอฝรั่งนะ ตาขอขึ้นลำไยนะครับ พากันเก็บผลไม้ที่มีในสวนตาที่ใจดี คุณครูบอกให้มานั่งรวมกันต่อหน้าคุณตาที่นั่งเก้าอี้ ได้ดั้นลำไยเด็ก ๆ พากันยกมือพนมขอความรู้ ตาถิ่นเริ่มเถียงว่า “วันนี้มากันกี่คน”

เขวลักษณ์ที่เป็นพี่ใหญ่ตอบว่า “สิบสองคนค่ะ อนุบาลก็ตามมา”

แล้วตาถิ่นก็เริ่มพูดว่า “เดี๋ยวตาจะเล่าประวัติหมู่บ้านเราให้ฟัง ตาเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านมา ยี่สิบกว่าปี ทุกวันนี้เกษียณแล้ว สำหรับประวัติหมู่บ้านยังไม่มีใครศึกษาจริงจัง ตาอยากให้เด็กรุ่นนี้ช่วยกันฟัง จดจำ และบันทึกไว้ เพื่อจะได้เล่าต่อสืบทอดให้คนรุ่นหลังได้ฟัง เพราะถ้าหมดรุ่นตาแล้วก็ไม่รู้ว่าจะมีใครรู้ประวัติหมู่บ้านเราไหม” แล้วคุณตาก็เล่าประวัติความเป็นมาการตั้งรกรากของหมู่บ้านให้เด็ก ๆ ฟัง พอเล่าจบตาก็เปิดโอกาสให้ถาม

วิจิต ถามก่อนเพื่อนว่า “ทำไมจึงมีการอพยพมา”

คุณตาตอบว่า “เพราะเกิด โรคระบาดก็เลยต้องหาที่อยู่ใหม่ที่ไกล ๆ จากที่เดิม”

ปราโมทย์ ถามขึ้นบ้างว่า “จากที่นี้ไปถึงสุวรรณภูมิที่เดิมที่จากมาไกลมากไหมครับ”

คุณตาตอบว่า “อยู่ที่จังหวัดร้อยเอ็ดสมัยนี้ไม่ไกลแล้ว นั่งรถแป๊บเดียว”

สายฝนจึงถามว่า “สมัยก่อนการเดินทางของคนที่นี่เป็นอย่างไรคะตา”

คุณตาตอบว่า “สมัยก่อนเดินเท้า มีเกวียนบ้าง ถ้าใครมีเกวียนถือว่าฐานะดี”

เขวลักษณ์ ถามบ้างว่า “แล้วถ้าเจ็บป่วยล่ะคะ รักษาอย่างไร”

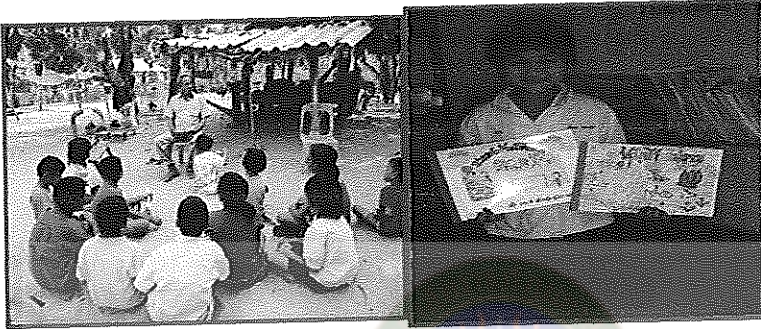
คุณตาเล่าให้เด็ก ๆ ฟังว่า “สมัยก่อนอาศัยพืชสมุนไพร ยารากไม้ คนบ้านเราเป็นหมอประจำตำบลคนหนึ่ง เมื่อก่อนขึ้นกับตำบลบ่อใหญ่ ภายในตำบลบ่อใหญ่ทั้งหมด จะต้องเดินเท้ามาตามหมอบที่บ้านเรา แสดงให้เห็นความสามารถ ความเก่งคนบ้านเรามาตั้งแต่สมัยก่อนโน้น”

จินตรา ถามว่า “สมัยคุณตาเป็นผู้ใหญ่บ้านพัฒนาอะไรบ้างคะ”

คุณตาตอบว่า “พาลูกบ้านขุดรอกหนองใหญ่ ปลูกต้นไม้ ตากถางหนทาง ดูแลความเรียบร้อย ทุกข์ สุขของชาวบ้าน” แล้วคุณตาก็สอนเด็ก ๆ ว่าต้องช่วยกันปลูกต้นไม้เยอะ ๆ และตั้งใจเรียนจะได้ช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านเราให้เจริญต่อไป ก่อนจากเด็ก ๆ พากันก้มลงกราบขอบคุณคุณตาถิ่น

การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนสนใจเรื่องเล่าเป็นส่วนใหญ่เพราะเรื่องที่มีปัญหาท้องถิ่นเล่า ไม่เคยได้ยินมาก่อน นักเรียนอยากรู้อยากเห็นจึงกล้าถาม กล้า

แสดงออก มีนักเรียน 3 คนไม่ค่อยสนใจเพราะมีปัจจัยคือห่วงอยากไปเก็บผลไม้ในสวน การนำความรู้มาสร้างผลงานที่มีคุณค่า สามารถใช้คำหลายคำเขียนเป็นประโยค บอกรายละเอียดของเรื่อง แสดงความคิดได้หลากหลาย

แผนภาพที่ 6 ภาพประกอบฐานการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องเล่าสุนทรีย์ผู้การเขียน

ฐานการเรียนรู้ที่ 2 มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่คงอยู่และที่สูญหาย ชื่อกิจกรรม
คิดตามเรื่องเล่าประเพณีที่สูญหายและคงอยู่ผู้การเขียน

พอไปถึงบ้านตาฮวด คุณตาให้เด็ก ๆ ปูเสื่อ นั่งได้ลำไย รมควัน โดยคุณตานั่งบนเปล
คุณตาทักทายเด็ก ๆ และสำรวจว่ามีใครบ้าง เด็กทุกคนก็มลงกราบขอความรู้ ตาฮวดของเด็ก ๆ
เริ่มต้นคุยว่า “วันนี้ตาจะทดสอบหลังจากเล่านิทานให้ฟัง โดยการให้เด็ก ๆ ตั้งคำถามนะ
ขอให้ตั้งใจ” เพชรถามคุณตาว่า “ตาจะเล่านิทานเรื่องอะไรครับ”

“เล่านิทานเรื่องประเพณี โบราณที่เด็ก ๆ ยังไม่เคยได้ยิน” ตาตอบ

แล้วตาก็เริ่มพูด สำหรับเรื่องประเพณีเก่าแก่ของบ้านเราทุกวันนี้ยังคงเหลือให้เห็นอยู่คือ
ประเพณีบุญ 12 หรือเรียกอีกชื่อ 12 ตาอยากให้เด็ก ๆ นี้สืบสานประเพณีไว้เพราะประเพณีเก่า
สมัยตาได้สูญหายไปหลายอย่างเพราะไม่มีใครสืบทอดไว้ ตาฮวดได้เล่าประเพณีประจำ
หมู่บ้านโลกกลางส่วนใหญ่แล้วก็เหลือเกือบครบ 12 เดือน มีประเพณีบางอย่างที่สูญหาย เช่น
การแห่นางแมว แข็งนางคิง แล้วตาก็เล่านิทานเกี่ยวกับตำนานข้าวจีซึ่งทำร่วมกับบุญสะเทวดเด็ก
ๆ สนใจเพราะไม่เคยได้ฟังมาก่อน ตูต่ายตาฮวดเปิดโอกาสให้ถาม

แซ่คำถามว่า “บ้านเราถือว่าประเพณีอะไรสำคัญสุด”

คุณตาตอบว่า “คำว่าประเพณีถือว่าสำคัญเท่ากันหมดสำหรับบ้านเรา”

ตะวันถามขึ้นบ้างว่า “ตา ถ้าสมมุติว่ามีใครไม่นับถือประเพณี จะเป็นอย่างไรครับ”

ตาตอบว่า “ทำให้ขาดประเพณีดั้งเดิม ไม่มีผู้สืบทอดปฏิบัติตามที่จะสูญหายเหมือนประเพณีที่สูญหาย และถือว่าเป็นคนไม่ยึดถือตามสังคัมไม่ดี” แล้วคุณตาซวดก็บอกเด็ก ๆ ว่ากลับไปทบทวนความรู้ ว่าครูประกอบเขียนเรื่องแล้วตาจะตามไปดูที่โรงเรียนวันหลัง

ปู่ได้ถามว่า “แล้วตามีอะไรสอนให้อีกไหม”

ตาตอบว่า “มีเยอะเยอะ อยากรียนอะไร การปลูกพืชเอาไหม ตาถนัด”

เพชรบอกว่า “วันหลังพวกผม จะมาเรียนปลูกกล้วยกับตาได้ไหม”

ตาตอบตกลง คราวหน้าเด็ก ๆ จะมาเรียนการปลูกกล้วยกับคุณตา แล้วเด็ก ๆ กล่าวขอบคุณคุณตาที่ถ่ายทอดความรู้พร้อมก้มลงกราบลา

การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่านักเรียน สนใจเรื่องเล่าเป็นอย่างดี มีการโต้ตอบกับภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดเวลา สามารถใช้ถ้อยคำ ถามคำถามได้หลายคำ รวดเร็ว อาจเป็นเพราะตัวภูมิปัญญาท้องถิ่นมีเทคนิคในการเล่าสอดแทรกนิทานธรรมะ ซึ่งเด็ก ๆ สนใจอยากให้อีก การนำความรู้มาถ่ายทอดโดยการเขียน จึงเป็นความคิดแปลกใหม่ หลากหลาย เขียนบอกรายละเอียด และมีผลงานที่สวยงามเป็นส่วนใหญ่

แผนภาพที่ 7 ภาพประกอบการเรียนรู้อันที่ 2 คัดตามเรื่องเล่าประเพณีที่สูญหายและคงอยู่สู่การเขียน

ฐานการเรียนรู้ที่ 3 ชั้นหมากเบ็ง การปลูกกล้วย ชื่อกิจกรรมจากความคิดการปลูกกล้วยสู่ชั้นหมากเบ็ง

เด็ก ๆ พากันมาที่บ้านยายทองดี ตาซวด ซึ่งเด็กผู้ชายได้แบกหน่อกล้วยต้นฮ้วนมาจากโรงเรียนด้วย พอถึงตาให้ผู้ชายขุดหลุม ขนาดเท่ากับที่ตาบอก เสร็จแล้วเอาปุ๋ยคอกลงรองหลุม นำหน่อกล้วยลงปลูก และรดน้ำ ตาบอกให้ทุกคนไปนั่งรวมกันที่ได้ต้นไม้หน้าบ้านเพื่อพักเหนื่อย แล้วเล่าให้เด็ก ๆ ฟังว่า กล้วยเป็นพืชสำคัญต่อคนเกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

เด็กเกิดมาकिनกด้วยก่อนป้อนข้าว กล้วยเกี่ยวข้องกับพิธีต่าง ๆ เช่นงานบวช งานแต่งงานหรือ
แม้กระทั่งงานศพ จึงควรจะเรียนรู้วิธีปลูกกล้วยให้ถูกโต ๆ ปลูกไว้ทุกบ้าน เด็ก ๆ ได้
แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคุณตา โดยการซักถามความรู้เกี่ยวกับกล้วยและดำเนินชีวิตคนที่เกี่ยวข้องกับ
กล้วย เด็ก ๆ สัญญาว่าจะกลับไปปลูกกล้วยทุกคน หลังจากนั้นยายทองดีเห็นว่าหายเหนื่อย
แล้วจึงเรียกให้ไปไต้ฉุนบ้านเล็ก ๆ เข้าไปนั่งล้อมวงพร้อมด้วยอุปกรณ์ วัสดุ ที่คุณยายได้บอก
ให้ไปช่วยกันหามา เพื่อทำขันหมากเบ็ง ยายบอกให้ไปหาเลื่อมานูนั่งตรงลานไต้ฉุนบ้าน
เล็ก ๆ พวกกันก็ลงกราบและขอความรู้ คุณยายรับไหว้แล้วให้พร

คุณยายเริ่มค้นสนทนาว่า “ไหนได้อะไรมาบ้าง”

ขวัญ ซึ่งเป็นหลานชายของยายทองดีพูดว่า “พวกหนูไปเก็บใบตองกันได้เยอะมาก”

ปู่บอกว่า “ยายบอกให้หาคอกกรักมา หนูกับฟ้าไปเก็บที่ทุ่งนาจ๊ะ”

พลอยบอกว่า “หนูไปขอกอกควาเรื่องที่บ้านยายเหลาค่ะ”

“แล้วพวกผู้ชายจะทำอะไรช่วย” ยายทองดีถาม

แจ๊ค ตอบว่า “ยังไม่รู้เลยครับ”

แล้วยายก็มอบหน้าที่ให้เด็กผู้ชายไปเหลาก้านมะพร้าว และเช็ดใบตองช่วยกัน ยายเริ่ม
จากการทำตัวอย่างให้ดู แล้วทุกคนก็ตั้งใจทำตามที่ยายสอน จากเริ่มต้นเล็ก มีอาการเก้ ๆ กัง ๆ
จนคล่องตัวการทำงานในที่สุด

ในขณะที่เด็กกำลังทำงานยายทองดีนั่งมองและสอนเด็ก ๆ ว่า “การทำงานทุกอย่างต้อง
ฝึกความอดทน ฝึกฝีมือ ยายอยากให้เห็นขันหมากเบ็งให้เป็นจะได้สืบทอดความรู้ เพราะ
ยายแก่แล้วอีกหน่อยเวลามีงานจะได้ให้เด็ก ๆ เป็นคนทำเอง”

โบว์นั่งอยู่ข้างยายถามว่า “ยายขันหมากเบ็งเอาไว้ทำอะไรจ๊ะ”

“เอาไว้บูชาและประกอบพิธีหลายอย่าง เป็นเครื่องสักการะ และเป็นพื้นฐานการทำพา
ขวัญ(พานบายศรี) ประกอบในงานสู่ขวัญต่าง ๆ เช่นการสู่ขวัญข้าว การสู่ขวัญนาค ที่มีเครื่อง
หลายอย่าง เด็ก ๆ ต้องรู้ไว้” ยายทองดีตอบ

ตะวันถามว่า “ทำไมจึงเอาขันหมากเบ็งไปบูชาครับ”

ยายอธิบายว่า “เพราะเป็นประเพณีทำต่อกันมา ถือว่าเป็นเครื่องบูชาที่เป็นสิ่งดีทำแล้ว
เจริญ แล้วก็สอนว่าเกิดมาต้องทำความดี จะได้แต่สิ่งดี ๆ ทำแล้วให้อยู่เย็นเป็นสุข

ในที่สุดขันหมากเบ็งที่เด็ก ๆ มีส่วนร่วมกันทำทุกคนก็ประกอบสำเร็จ ทุกคนภูมิใจ
และชื่นชมผลงานของพวกเขาที่ได้ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งสิ่งที่เด็ก ๆ ได้ร่วมคิดร่วมทำใน
วันนี้จะเป็นประสบการณ์ชีวิตจริงที่ทำให้รู้จักการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การรู้จักความอดทน

ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เด็ก ๆ พวกกันเก็บสิ่งของให้ขายจนเรียบร้อยแล้วกราบลาคุณยายทองดี

การสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้พบว่านักเรียนมีความตั้งใจกระตือรือร้นในกิจกรรมมาก เพราะเป็นกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการได้ตอบซักถามตลอดกิจกรรม กล่าวคือกล้าคิด กล้าคัดแปลง งานที่แปลกจากเดิม อาจเป็นเพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเมตตากรุณาเปิดโอกาสให้แสดงความสามารถเต็มศักยภาพของแต่ละคน การสร้างสรรค์ผลงานจึงมีคุณค่าต่อตัวผู้เรียนและต่อส่วนรวม

แผนภาพที่ 8 ภาพประกอบฐานการเรียนรู้ที่ 3 จากความคิดการปลูกกล้วยด้วยตู้ชั้นหมากเบ็ง

ฐานการเรียนรู้ที่ 4 การเกี่ยวข้าว ซึ่งกิจกรรมฝึกเรียนรู้เกี่ยวข้าวด้วยกระบวนการคิดสู่เศรษฐกิจของชุมชน ขยายดีเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีจิตอาสาอีกคนหนึ่ง โดยใช้พื้นที่ของยายเองเป็นแหล่งเรียนรู้ให้เด็ก ๆ ได้ฝึกประสบการณ์การเกี่ยวข้าว เด็ก ๆ สนุกสนานกับประสบการณ์ที่ได้รับ ยายสอนว่าข้าวเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของหมู่บ้าน อาชีพชาวเราต้องสู้บอดเพราะถ้าไม่ฝึกไม่สู้บอด อาชีพอาจหมดไป ลูกหลานก็จะไม่รู้จักรการทำงาน มันเหนื่อยแต่ต้องอดทน ยายถามเด็ก ๆ ว่า “ถ้าเราไม่ทำนา จะเอาข้าวมาจากไหน” เด็ก ๆ ตอบว่า “ไม่มี” “ซื้อเขา” “แล้วถ้าไม่มีเงินเลยล่ะ” เด็ก ๆ หยุดคิด แล้วก็ตอบว่า “คงไม่มีข้าวกิน ต้องทำนาฝึกทำ” ยายจึงสอนว่าทำงานก็ต้องฝึกตั้งแต่ตอนเป็นเด็กจะได้เป็นคนดี ไม่เกร เด็ก ๆ พวกกันฝึกเกี่ยวข้าวอย่างตั้งใจออกตั้งใจ และบอกยายว่าอยากมาเกี่ยวอีกวันหลัง ก่อนลากลับยายอนุญาตให้เด็ก ๆ ไปเก็บผักที่ปลูกไว้มากมาหลายอย่าง และสอนว่า “เราต้องปลูกผักกินเอง ปลูกทุกอย่าง ไม่ได้เสียเงินซื้อ และปลอดภัยด้วย” เด็กทุกคนกล่าวขอบคุณคุณยายใจดี

การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีความสนุกสนานรื่นเริง เพราะทุกคน ได้มีโอกาสฝึกเกี่ยวข้าว ตามความถนัดและตามความคิดของตนเอง อาจเป็นเพราะตัวผู้มี ปัญหาท้องถิ่นมีวิธีการจูงใจ โดยการอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่รักอาชีพ รัก ท้องถิ่น เป็นการเรียนไปด้วยเล่นไปด้วย การพูดคุย ชักถาม การตั้งคำถามเป็นไปอย่าง ธรรมชาติ กล้าแสดงออก ผลงานที่แสดงด้วยการวาดภาพ เขียนเรื่องประกอบจึงเป็นผลงานที่ แสดงทางการคิดที่หลากหลายเกิดจากความตั้งใจ

แผนภาพที่ 9 ภาพประกอบฐานการเรียนรู้ที่ 4 ฝึกเรียนรู้เกี่ยวข้าวด้วยกระบวนการคิดคู่ เศรษฐกิจของชุมชน

ฐานการเรียนรู้ที่ 5 ประวัติข้าว ชื่อกิจกรรม ศูนย์ประวัติข้าวเยาวชนร่วมสืบสาน คุณยายสะอาดและคุณตาเสมียน สองสามีภรรยา ช่วยกันเล่าประวัติ นิทานตำนานการเกิดข้าว ให้เด็ก ๆ ฟัง คุณยายเล่าประวัติการกำเนิดข้าว และสอนว่าเราต้องบูชาพระแม่โพสพที่อุทิศกาย ของตนเองเพื่อเลี้ยงมนุษย์ ชาวบ้านปู่ ย่า ตา ยายจึงคิดตอบแทนโดยมีพิธีระลึกถึงพระแม่โพสพ เช่น พิธีปลงข้าว พิธีสู่ขวัญข้าว หรือเวลาจะกินข้าวก็ให้ระลึกถึงชานาผู้ปลูกข้าว ไม่กินทิ้งกิน ขว้าง เด็ก ๆ ตื่นเต้นมีความสุขที่ได้ฟังนิทาน คุณตาเสมียนพูดเสริมว่า คนเราต้องรู้จักบุญคุณ ทุกอย่างที่ทำให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ไม่ว่าจะเป็นดิน น้ำ หรือของกินคือข้าว ตาถามว่าเราจะพากัน ระลึกบูชาข้าวอย่างไร นิดตอบว่า “หนูจะระลึกถึงพระแม่โพสพเวลากินข้าว” ปูบอก่า “โดย การเรียนรู้ประเพณีเกี่ยวกับข้าวแล้วช่วยกันสืบสาน” บอดบอกว่า “เราต้องไม่ทิ้งข้าว กินอย่าง ประหยัด” พี่บอกว่า “พวกหนูเขียนขันหมากเบ็งบูชาข้าวได้ไหม” ยายสะอาดบอกว่า “ถ้าทำได้

ดีมากเลย หรือใครเขียนเป็นจะฝากขายไปวัดก็ได้ ขายไปวัดทุกวัน” เด็ก ๆ สัญญาว่าจะระลึกถึง บุญคุณข้าว และจะวาดรูปมาให้คุณ ก่อนกราบลากลับ

การสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีความสนใจในเรื่องประวัติการเกิด ข้าวเป็นพิเศษ เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผู้ที่มีการสรรสร้างในการพูด น่าเชื่อถือเล่าโดยอ้าง คำนาน ความเป็นไปได้ที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน ผลงานที่ปรากฏจึงสวยงาม เขียนด้วยคำ ใต้หลากหลาย แสดงความคิดแปลกใหม่ ภาพที่วาดแสดงถึงมีอิสระในการคิด เขียน รายละเอียดหลักรายละเอียดย่อได้ มี 2 คน ที่ผลงานไม่เป็นระเบียบต้องแก้ไขปรับปรุง

แผนภาพที่ 10 ภาพประกอบฐานการเรียนรู้ที่ 5 ศูนย์ประวัติข้าวเยาวชนร่วมสืบสาน

ฐานการเรียนรู้ที่ 6 การปลงข้าวก่อนดี ชื่อกิจกรรม ฟังเรื่องสืบสานการปลงข้าว กระตุ้นความคิดสู่การเขียน ขยายทองดีและขยายสะอาด ได้พาเด็ก ๆ ไปที่ลานข้าวโนนา โดยได้ เตรียมเครื่องเช่นไหไว้ในพิธีใส่กระดิ่ง ได้แก่ เผือกต้ม มันต้ม ปลาบั้ง ข้าวต้มมัด ไข่ต้ม น้ำดื่ม เหล้าขาว แผลงหน้าวัว และอุปกรณ์การตีข้าว มีขอเกี่ยว เคียว ไม้ปักฟ่อนข้าว พอเตรียมข้าว ของในพิธีเสร็จ ทุกคนพร้อมนั่งล้อมวงมีพาข้าว อยู่ตรงกลาง ขยายทองดีกล่าวขึ้นก่อนว่า “ถ้าพร้อมแล้ว ลูกหลานทุกคนขอให้เตรียมใจ ตั้งใจฟังให้ดี วันนี้วันจันทร์ถือว่าเป็นวันพุธ วันดี สำหรับการทำพิธีปลงข้าวเดือนนี้(เดือน 3) ก่อนจะตีนวดข้าว ก็มีการเกี่ยว มัด ขนขึ้นลาน เพราะพระแม่โพสพมีบุญคุณหลายต่อมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตายกินข้าวหมดไปไม่รู้ก็เล่า พอถึง วันดี วันพุธก็จะทำพิธีสู่ขวัญข้าวอีกที จึงจะตัดไปตำ ไปสีได้ ขอให้ลูกหลาน จำ สืบครองของ เก่าโบราณอย่าให้สูญหาย” ขยายสะอาดพูดเสริมว่า “พิธีนี้ไม่ใช่ของทำเล่น เป็นสิ่งสำคัญ เป็น การสมมา (การวะ) ไม่ให้เป็นบาป เช่นการตีข้าว นวดข้าวอาจจะไปเหยียบย่ำข้าว การใช้ตะขอ เกี่ยว ไม้ตี จึงทำพิธีขออนุญาตก่อนดี” ปราโมทย์ถามว่า “ทุกวันนี้เป็นหน้าที่ของใครพาทำ

ครับ” นายสะอาดตอบว่า “พิธีปลงข้าว ขายกับขายทองดีก็ว่าได้ หรือใครพอว่าได้ที่ทำ แต่พิธีสู่ขวัญข้าวจะเป็นตาเล็ก” พอขายสะอาดว่าคาถาปลงข้าวเสร็จก็พาเด็ก ๆ นำไปเช่นที่กองข้าว แล้วสอนวิธีตีข้าว เด็ก ๆ ทุกคนพากันฝึกตีข้าวใหม่ ๆ ก็ยังไม่ถนัด พอฝึกไปก็เกิดทักษะ ขายทั้งสองชมว่าเด็กเก่งเรียนรู้เร็วและแข็งแรงมีกำลังมาก เด็ก ๆ สนุกสนาน มีความสุขกับความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ ก่อนกลับไม่ลืมขอบคุณเจ้าของนา และภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งสองที่ให้แก่โรงเรียนและองค์ความรู้แก่เด็ก ๆ

การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำกิจกรรม มากมารวมตัวตั้งแต่เช้า ในขณะที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำพิธี สังเกตว่าผู้เรียนมีความตื่นตัว การว่าคาถาปลงข้าว ทำให้ผู้เรียนมีคำถามมากมาย เพราะไม่เคยได้ยินภาษาโบราณ การดัดแปลงใช้คำเขียนเรื่องทำให้ได้เรื่องแปลกไปจากเดิม เขียนได้หลากหลายแสดงให้เห็นการคิดได้หลายประเภทหลายทิศทาง การฝึกตีข้าวเป็นประสบการณ์ใหม่ที่ได้แก้ปัญหาเรื่องอุปกรณ์ที่ไม่เคยชิน บางคนไม่เคยเห็น

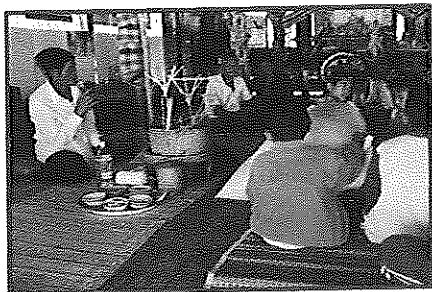

แผนภาพที่ 11 ภาพประกอบการเรียนรู้ที่ 6 ฟังเรื่องสืบสานการปลงข้าวกระตุ้นความคิด
สู่การเขียน

ฐานการเรียนรู้ที่ 7 การสู่ขวัญข้าว ชื่อกิจกรรม ร่วมสืบสานพิธีศักดิ์สิทธิ์ผูกจิตสำนึก
อนุรักษ์วัฒนธรรม ในวันสู่ขวัญข้าวภูมิปัญญาท้องถิ่นคือคุณตาเล็กและชาวบ้าน โลกกลาง
ได้มารวมตัวกันที่ศาลาวัด คุณตาเล็กได้เล่าความเป็นมาของพิธีสู่ขวัญข้าวว่าเป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์
เด็ก ๆ จะต้องฟังจดจำและดูเพื่อสืบทอดต่อไป ข้าวเป็นของศักดิ์สิทธิ์เราจะสังเกตได้จากหน้า
เกี่ยวข้าวตะวัน (ดวงอาทิตย์) จะเดินป่ายคล้อยอ้อมไปทางทิศใต้ ไม่เดินตรงหัวเพราะจะข้ามรวง

ข้าว เพราะฉะนั้นคนต้องระลึกถึงบุญคุณข้าว การส่งเสริมการอนุรักษ์การปลูกข้าวไว้ ทุกคนต้องมาร่วมพิธีรวมทั้งเด็ก ๆ ด้วย เพื่อความเจริญ และเป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง ก่อนเริ่มพิธีคุณตาเลิศได้เปิด โอกาสให้นักเรียนได้ถามเกี่ยวกับพิธี ตะวันถามว่า “การทำนา มีพิธีอะไรเกี่ยวข้องบ้าง” คุณตาตอบว่า “ประเพณีโบราณมาก่อนลงคานาต้องทำพิธีเลี้ยงบ้าน เลี้ยงดาบู้ และจะมีพิธีเรียกว่า ขึ้นปลง ลงเลี้ยง หมายถึงการลงนามจะมีพิธีเลี้ยงตาแฮกโดยปักต้นข้าว 8 ต้น เลี้ยงด้วยมะเขือขึ้น ปลาร้าของ บางที่ก็มีไข่ต้ม เพื่อไม่ให้ปลูกข้าวและความอุดมสมบูรณ์ เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวมีพิธีปลงข้าว เอาข้าวขึ้นเส้าก็ต้องมีพิธีผู้ขวัญข้าว” สอถามว่า “แล้วปลูกพืชอื่นมีพิธีอะไรไหมครับ” คุณตาเลิศตอบว่า “ก็มีถือฤกษ์ปลูกตามวัน เช่น ถ้าเราปลูกเอารวงปลูกวันพฤหัสบดี ปลูกเอาลำต้น ให้ปลูกวันเสาร์ ปลูกเอาผลให้ปลูกวันอาทิตย์” แล้วก็เริ่มพิธีผู้ขวัญข้าวซึ่งกาลามีเนื้อหาสาระได้กล่าวถึงการดำเนินการปลูกเริ่มจากการไถคด การหว่านกล้า ปักดำ ตลอดจนการเก็บเกี่ยว พรรณนาถึงชนิดของข้าว การสรรเสริญบูชาข้าวและเครื่องเช่น ไห้ว เพื่อให้มีความเจริญรุ่งเรือง และการระลึกถึงพระคุณของพระแม่โพสพที่อุทิศร่างกาย เนื้อหนังมังสาให้มนุษย์ได้บริโภค ซึ่งทุกคนที่ได้ฟังก็มีจิตสำนึกที่ดีต่อข้าว ถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์ และแสดงถึงความดีงาม ความกตัญญูต่อทุกสิ่งที่มีพระคุณกับมนุษย์

การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีความเตรียมตัวไปร่วมพิธีเพราะใกล้วันบุญพระเวศชาวนบ้านกำลังรวมตัวอยู่ที่วัด เด็ก ๆ จึงตื่นตื่นเป็นพิเศษ มีการซักถามในเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีการปลูกข้าว แต่มีเด็ก 4 คน ไม่ค่อยสนใจฟัง เพราะมีปัจจัยคือสนใจในสถานที่สวยงามกำลังจะจัดงานประจำหมู่บ้าน ประกอบกับเสียงของเครื่องเสียงไมโครโฟนที่ตั้งไกลไป ในกิจกรรมนี้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและได้ถามผู้รู้อื่น ๆ ที่อยู่บนศาลา ผู้เฒ่าผู้แก่ช่วยกันเล่า แสดงถึงการมีจิตอาสา

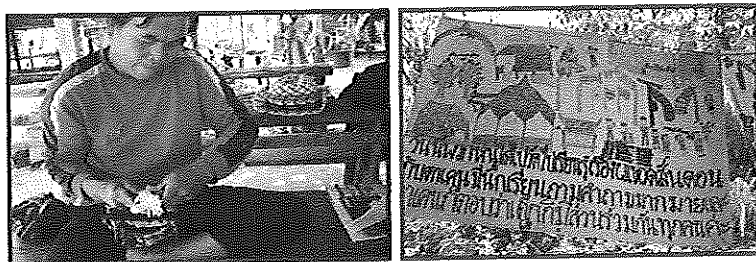

แผนภาพที่ 12 ภาพประกอบฐานการเรียนรู้ที่ 7 ร่วมสืบสานพิธีศักดิ์สิทธิ์ผูกจิตสำนึกอนุรักษ์วัฒนธรรม

ฐานการเรียนรู้ที่ 8 บุญพะเวด ชื่อกิจกรรม ร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรม ทิด จดจำบุญพะเวด เมื่อก่อนบุญพะเวดประจำหมู่บ้าน 1 วัน เด็ก ๆ ไปเยี่ยมคุณตาเคนที่บ้าน คุณตาคำลึง ทำดอกโนที่ใช้ใส่โบกกรรมีที่มีในตำนานบุญพะเวด ปราโมทย์ถามคุณตาว่า “คุณตาทำดอกโนทำไมครับ มันทำจากอะไร” ตาเคนตอบว่า “ไว้ใส่ในบุญพะเวด ทำจากไม้หม่อน” ปูถามว่า “ทำไมถึงทำบุญพะเวดคะตา” ตาตอบว่า “เพราะเป็นประเพณีบ้านเราทำทุกปีเพื่อระลึกถึงพระพุทธรเจ้า เมื่อครั้งพุทธกาลที่ถือกำเนิดเป็นพระเวสสันดร ท่านทานทุกอย่าง แม้กระทั่งลูกเมีย” เพ็ชรถามว่า “มีพิธีอะไรบ้างในบุญพะเวด” ตาตอบว่า “มีถวายกัณฑ์เทศน์ และมีการฟังเทศ 13 กัณฑ์” เด็ก ๆ สนใจทำดอกโนแต่กลัวจะเสียและคิดว่าตัวเองจะทำได้ ตาเคนสอนว่าต้องหัดทำเพราะเป็นการสืบสานประเพณีอย่างหนึ่ง ต่อไปจะได้สอนต่อ และตาก็สอนว่าสิ่งที่มันยาก เราไม่อยากทำเพราะต้องใช้สมาธิไม่สนุก แต่สิ่งที่ทำไม่ยากแต่ไม่ตีเราสนุก เพราะไม่ต้องใช้สมาธิเราchieกัย การทำดอกโนถือเป็นการฝึกสมาธิ ต้องมีความเพียรพยายาม ถ้าไม่มีสมาธิทำไม่ได้ ใครทำได้ถือว่าใจเย็นใจดี ถ้าไม่มีสมาธิจะไม่สวย เด็ก ๆ ฝึกทำดอกโนจนสวยงาม ตาเคนชมว่าใช้ได้เลยปีหน้าจะให้เด็ก ๆ เป็นคนทำ เมื่อถึงวันบุญพะเวดครูและเด็ก ๆ ช่วยกันทำต้นกันหลอนแห่ไปที่วัด สนุกสนานกับการร่วมแห่กันหลอนทั้งหมู่บ้าน พอถวายต้นกันหลอน ตาเคนก็เล่าพิธีบุญพะเวดให้เด็ก ๆ ฟัง และได้อธิบายถึงกัณฑ์ต่าง ๆ บนผ้าพะเวดและการเทศน์ทั้ง 13 กัณฑ์ ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เห็นทางโรงเรียนพาเด็ก ๆ ร่วมกันทำบุญก็มีความสุขความยินดีเพราะต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่แล้ว

การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการซักถาม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุกคนกล้าแสดงออก อาจเป็นเพราะว่าตัวภูมิปัญญาผู้เล่ามีความรู้ ประสบการณ์ เล่าประกอบผ้าพะเวดที่ทางซิงอยู่บนศาลาซึ่งถือเป็นสื่อการสอนชั้นเยี่ยม สวยงามตื่นตาตื่นใจ ผู้เรียนจึงสร้างผลงานด้วยความแปลกใหม่ หลากหลายในการดัดแปลง จากเรื่องเดิมไปสู่เรื่องใหม่ เขียนรายละเอียดหลักและรายละเอียดย่อยของเรื่องบุญพะเวดที่มีคุณค่าต่อส่วนรวม ด้วยผลงานที่สวยงามทุกคน

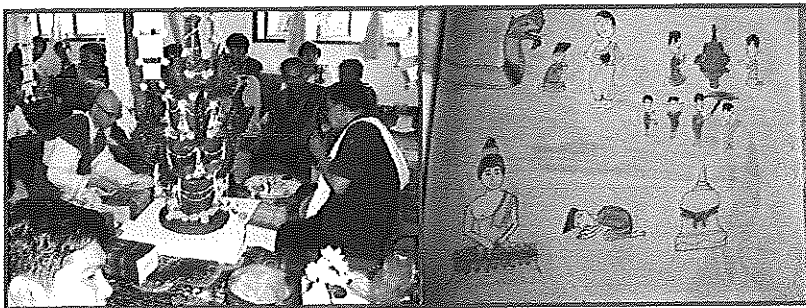
แผนภาพที่ 13 ภาพประกอบฐานการเรียนรู้ที่ 8 ร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรม ทิด จดจำบุญพะเวด

ฐานการเรียนรู้ที่ 9 การทำขวัญนาค ชื่อกิจกรรม เทิดทูนคุณเกื้อหนุนประเพณีพิธีทำขวัญนาค ตาเลศได้เล่าตำนานนาคว่ามีนาคขึ้นมาจากบาดได้มาเห็นพระพุทธเจ้าห้ามเหลืองจึงเลื่อมใสศรัทธาขอบวชเป็นพระ ตอนหลังพระด้วยกันจับได้ว่าเป็นนาคแปลงกายมาจึงให้สีคนาคจึงขออนุญาตให้มีชื่อในพระพุทธศาสนา จึงมีชื่อเรียกว่านาคก่อนจะบวชเป็นพระ เครื่องประกอบกองบวชเรียกว่าเครื่องอัฐบริวาร ก่อนบวชจะต้องปลงผมก่อน แล้วเข้าพิธีสู่ขวัญนาคก่อนจะนำนาคไปบวชที่วัดจะมีพิธีแห่นาครอบบ้าน ตาเลศให้เด็ก ๆ ถามได้ ปราโมทย์ถามว่า “ทำไมต้องมีการบวชครั้น” คุณตาตอบว่า “เป็นประเพณีของไทยแต่โบราณ เชื่อว่าการบวชเป็นการทดแทนพระคุณน้ำนมแม่ ที่เลี้ยงดูมาจนโต พ่อแม่เมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์ โดยเกาะชายผ้าเหลือง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา” เขวลักษณ์ถามว่า “ถ้าไม่บวชจะเป็นอย่างไร” คุณตาเลศอธิบายว่า “สมัยก่อนผู้ชายต้องบวชเพราะไม่มีโรงเรียน จะต้องไปศึกษาพระธรรมวินัยโดยการบวช ถ้าไม่ได้บวชถือว่าเป็นคนดิบ”

พอถึงพิธีสู่ขวัญนาคหมอสวดมนต์ข้างหน้าพานบายศรีสู่ขวัญ นาคนั่งข้างหน้าหมอสวดมนต์ที่นั่ง เพื่อนพ้องนั่งรวมกันข้างหลัง ในศาลาสู่ขวัญนาคได้พรรณนาถึงความสำคัญของพิธี พระคุณแม่ที่เลี้ยงดูมาอย่างยากลำบาก การทดแทนคุณ เมื่อฟังแล้วบางทูกถึงกับน้ำตาไหลเมื่อพิธีสู่ขวัญจบลงก็นำนาคไปแห่รอบบ้าน เด็ก ๆ ได้ร่วมขบวนแห่และไม่ได้คิดว่าจะได้ร่วมแห่นาคอย่างสนุกสนานอย่างนี้มาก่อน ทุกคนได้รับประสบการณ์ ได้เห็นความสามัคคีของชุมชน และเข้าใจถึงพิธีและประเพณีพื้นบ้านที่มีมานานของชุมชน

การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีความสุข เพลิดเพลินในการร่วมกิจกรรม เป็นความใฝ่ฝันอยากร่วมขบวนแห่นาค การสร้างผลงานจึงเป็นงานที่แปลกใหม่จากรื่องเดิม สามารถเขียนเรื่อง ได้หลากหลายใช้ถ้อยคำที่แปลกใหม่ บอกรายละเอียดของเรื่องได้เขียนได้รวดเร็ว สร้างผลงานได้สวยงาม

แผนภาพที่ 14 ภาพประกอบฐานการเรียนรู้ที่ 9 เทิดทูนคุณเกื้อหนุนประเพณีพิธีทำขวัญนาค

ฐานการเรียนรู้ที่ 10 คอนต่าปู ชื่อกิจกรรม ฟังเรื่องศักดิ์สิทธิ์ มหิศักดิ์หลักบ้าน คุณตาเลศเล่าว่าคอนต่าปูเป็นของหมู่บ้านชุมชนมาตั้งแต่ตั้งหมู่บ้านถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สุดของชุมชนถือเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชุมชนบ้านโคกกลาง เวลาจะทำบุญอะไรก็ต้องบอกกล่าวต่าปูก่อนทุกอย่าง เช่น บุญพะเหวด ต้องบอกกล่าวต่าปูก่อนทำบุญ พอถึงเวลาแห่ต้องแวงคารวะคอนต่าปูจึงจะแห่เข้าวัด ตะวันถามว่า “คอนต่าปูสำคัญต่อบ้านเราอย่างไรครับ” ตาตอบว่า “เป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวบ้าน ขอไม่ให้มีเหตุการณ์ร้ายแรงก็ได้ เช่นไม่ให้มีลมแรงเข้าหมู่บ้าน เวลาเกิดเหตุการณ์ อะไรก็บ้า(บน) เช่นเจ็บป่วย วัควายหาย ถ้าขาดต่าปูถือว่าขาดภูมิบ้าน เป็นศาลเจ้าของหมู่บ้าน ก่อนจะลงทำนาจะต้องเลี้ยงต่าปู ถ้ายังไม่เลี้ยงก็ไถนาไม่ได้ ฯลฯ ที่ชาวบ้านเรียกว่าเลี้ยงผีเฒ่าเป็นเจ้าบ้าน เป็นมหิศักดิ์หลักเมือง” สายฝนถามว่า “ก่อนลงนาเลี้ยงต่าปูเมื่อไร เลี้ยงเพื่ออะไร” ตาเลศตอบว่า “ตามประเพณีเลี้ยงวันพุธ เดือนหก ไม่ให้ตรงกับวันพระ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้านเมือง กะจ้่าเป็นตัวแทนพาทำพิธีซึ่งชาวบ้านเลื่อมมาปฏิเสธไม่ได้” ตาเลศบอกว่าเด็ก ๆ ต้องช่วยอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาคอนต่าปูได้โดยการช่วยดูแลโบราณสถานต่างต้นไม้ หรือคิดจะทำลายก็ให้ไปบอกผู้ใหญ่ อย่าลบหลู่ให้เคารพนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์หมู่บ้านเราชีวิตจะได้เจริญรุ่งเรือง

การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนนั่งนิ่งเงียบฟังเรื่องศักดิ์สิทธิ์ เมื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกคนจบลงมีการซักถาม ได้ตอบกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ความน่าสนใจอาจเพราะเป็นตำนาน ความเชื่อที่พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ปฏิบัติให้เห็นอยู่เป็นประจำ มีนักเรียน 3 คน ที่ไม่ค่อยสนใจฟัง อาจเป็นเพราะว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นพูดเร็ว เสียงเบา ผลงานที่นักเรียนสร้างออกมาจึงเกิดจากการตั้งใจ ความศรัทธา ความนับถือ การวาดและเขียน อธิบาย เชิญชวนให้คนทั่วไปนับถือ ห้ามลบหลู่ มีคุณค่าต่อส่วนรวม เป็นการนำเรื่องเดิมมาเขียนเป็นเรื่องแปลกใหม่ ที่หลากหลายด้วยการใช้ถ้อยคำ มีการแสดงความคิดเห็นหลายทิศทาง

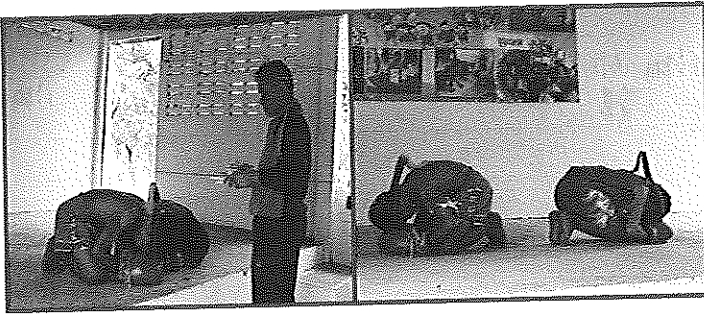

แผนภาพที่ 15 ภาพประกอบฐานการเรียนรู้ที่ 10 ฟังเรื่องศักดิ์สิทธิ์ มหิศักดิ์หลักบ้าน

ฐานการเรียนรู้ที่ 11 เส้นทางक्रमวย ชื่อกิจกรรม สืบสานมรดกไทยให้ก้าวไกลกับ
 क्रमวย นายกานต์ ชันมะณี หรือพ่อหาวของเด็ก ๆ เล่าถึงเส้นทางประสบการณ์การเป็นคร
 มวยมาร่วม 10 ปี ว่า กีฬามวยไทยถือเป็นมรดกของไทย และเป็นมรดกโลกด้วย เป็นศิลปะ
 ประจำชาติไทย มีความสำคัญเช่นเดียวกันกับมรดกภูมิปัญญาไทยแขนงอื่น ๆ สมควรอนุรักษ์
 สืบสาน พ่อหาวเริ่มสนใจมวยไทยมาตั้งแต่เด็ก จากที่เคยชกมวย หันมาสนใจอยากสนับสนุน
 เด็ก ๆ บ้านเราที่มีแววเป็นนักมวย เพราะเป็นการส่งเสริมการเล่นกีฬา เป็นการสร้างรายได้
 สร้างอาชีพ และสิ่งสำคัญที่สุดคือมวยไทยเป็นสิ่งที่เชิดหน้าชูตาให้กับประเทศไทย จึงสนใจ
 เรื่อยมาคิดว่าเราเกิดมาเป็นคนไทยควรจะทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ क्रमวยสอน
 เด็ก ๆ ว่า การฝึกซ้อมกีฬามวยเป็นการสร้างความอดทน ถือเป็นกีฬาของลูกผู้ชาย ใครอยาก
 ประลองฝีมือไม่ต้องไปต่อกันข้างถนน ขึ้นไปบนเวทีต่อยตัวต่อตัวเลย อีกหน่อยบ้านเราก็ได้
 งบประมาณมาสร้างที่ฝึกซ้อมพร้อมอุปกรณ์ อยากให้ลูกหลานได้ออกกำลังกาย ร่างกายจะได้
 แข็งแรง ความอดทนสร้างคนให้มีความรับผิดชอบ การมีวินัยเป็นหนทางสู่ความสำเร็จของ
 ชีวิต เด็ก ๆ ได้ซักถามแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับक्रमวยที่เป็นที่รักของเด็ก ๆ เป็นแบบอย่างที่ดีของ
 ชุมชน เด็ก ๆ สัญญาว่าจะเป็นเด็กดีของพ่อแม่ ครูอาจารย์ และจะเล่นกีฬาที่क्रमวยฝันอยากให้
 โรงเรียนเป็นศูนย์กีฬา เป็นแหล่งเรียนรู้ เรียนรู้ร่วมกัน เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน

การสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีความตั้งใจฟัง สนใจตั้งคำถาม อาจ
 เป็นเพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเป็นที่รักและศรัทธาของเด็ก ๆ
 เพราะคลุกคลีอยู่กับเด็กและเยาวชน คำพูดที่ถ่ายทอดหนักแน่น จริงจัง เสียงดังฟังชัด คำที่ใช้
 อบรมเต็มไปด้วยคติสอนใจ การปลุกเร้าใจให้หันมาเล่นกีฬา เด็กจึงแสดงออกทางการเขียน
 ประกอบการวาดภาพที่เต็มไปด้วยความรัก ความศรัทธาเขียนจากเรื่องเดิมสู่เรื่องใหม่ที่แปลก
 ออกไป ใช้ถ้อยคำได้หลากหลาย บอกรายละเอียดหลัก และย่อได้ ถือเป็นผลงานที่เป็น
 ประโยชน์และมีคุณค่า

แผนภาพที่ 16 ภาพประกอบฐานการเรียนรู้ที่ 11 สืบสานมรดกไทยให้ก้าวไกลกับक्रमวย

ฐานการเรียนรู้ที่ 12 เส้นทางนักชกมวยไทย ชื่อกิจกรรม ตามรอยเส้นทางนักชกมรดกไทย มรดกโลก โดยใช้ร่มกอไผ่ และสนามโรงเรียนเป็นห้องเรียน ครูภัทธร แสนวนวงศ์ หรือพี่อู๋ของน้อง ๆ ปัจจุบันเป็นนักมวยเวทีลุมพินีและเวทีราชดำเนิน ได้เล่าประสบการณ์การเป็นนักมวยว่า ต้องอดทน ต่อสู้ฝ่าฟันอุปสรรคมาหลายอย่าง เริ่มตั้งแต่ผู้ปกครองไม่อนุญาตให้ชกมวย แต่ก็อดทนแอบตามไปดูรุ่นพี่ซ้อม ตามไปค่ายซ้อมมวย จนในที่สุดक्रमวยเห็นความพยายามจึงอนุญาตให้ซ้อมได้ ชกครั้งแรกได้ค่าตัว 150 บาท ปัจจุบันค่าตัวเป็น 12,000 บาท พี่อู๋สอนว่าอยากให้น้อง ๆ มีความพยายาม ตั้งใจ ขยัน อดทน ไม่ว่าจะเป็นการเล่นกีฬาและการเรียน ต้องเชื่อฟังผู้ปกครองและคุณครู มีระเบียบวินัย ความขยันอดทนจะทำให้เรามีอาชีพที่มั่นคง ประสบความสำเร็จในชีวิต หลังจากนั้นพี่อู๋ก็สอนให้รู้จักแม่ไม้มวยไทยท่าต่าง ๆ และสอนการรำไหว้ครู จนน้อง ๆ สามารถรำไหว้ครูได้ เด็ก ๆ ได้เรียนรู้กับฮีโร่หรือแบบอย่างที่ดีของเขา และได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตอันมีค่า นำเอาเป็นแบบอย่าง โดยผู้ถ่ายทอดมีความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทร มีจิตอาสา และความเสียสละต่อสังคม จึงเป็นการเรียนรู้ที่มีความสุข พี่อู๋จะแวะมาหาน้อง ๆ และสอนทุกอย่างให้น้องเสมอ

การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีความผ่อนคลาย เป็นกันเอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้ถ่ายทอดความรู้มีวัยที่ไม่ห่างกันมาก และมีความเมตตา กรุณาต่อน้องเป็นทุนเดิม ผู้เรียนจึงสนใจ ตั้งใจ กล้าได้ตอบ ชักถาม กล้าแสดงความคิดเห็น และกล้าลองฝึกไหว้क्रमวยไทยจนประสบความสำเร็จ ผลงานที่แสดงออกจึงแปลกใหม่ใช้คำหลากหลายรวดเร็ว และหลากหลายความคิดตามจินตนาการ แสดงให้เห็นความมีอิสระในการคิด

แผนภาพที่ 17 ภาพประกอบฐานการเรียนรู้ที่ 12 ตามรอยเส้นทางนักขอมรดกไทย มรดกโลก

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินสมรรถนะในการคิดด้านความคิดสร้างสรรค์

จากการที่ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือแบบสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับสมรรถนะในการคิดด้านความคิดสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการเขียน กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิด โดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ได้ประเมินผลงานนักเรียนแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ 1. ประเมินผลงานฐานการเรียนรู้ 12 ฐานการเรียนรู้ 2. ประเมินหนังสือเล่มเล็กและหนังสือเล่มใหญ่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และค่าร้อยละดังตารางที่ 19 และตารางที่ 20

5.1 ผลการประเมินสรุปการสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับสมรรถนะในการคิด โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับสมรรถนะในการคิดด้านความคิดสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการเขียน ผลสรุปจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ 12 ฐานการเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 20 สรุปการสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับสมรรถนะในการคิดคำนวณการคิดสร้างสรรคผ่านกระบวนการเรียนรู

ข้อ	คิดวิธี คะแนนเฉลี่ย(10)				คิดต้องคะแนนเฉลี่ย (10)				คิดเขียนคะแนนเฉลี่ย (10)				คิดละเอียดออก คะแนนเฉลี่ย(10)				ความคิดสร้างสรรค			
	ระดับคุณภาพ				ระดับคุณภาพ				ระดับคุณภาพ				ระดับคุณภาพ				คะแนนเฉลี่ย(40)/ระดับคุณภาพ			
	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1
1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1
2	5	3	2	2	3	5	2	4	4	5	2	1	3	4	3	2	31			
3	6	3	2	2	6	4	2	-	5	4	3	-	4	4	2	2	33			
4	5	3	2	1	6	3	3	-	5	4	3	-	5	4	2	1	34			
5	3	4	3	1	5	3	2	2	4	4	4	-	5	4	2	1	32			
6	4	3	3	2	2	4	4	2	3	4	4	1	3	4	4	1	30			
7	5	4	3	-	5	3	4	-	4	5	3	-	4	4	5	-	30			
8	4	5	3	-	5	4	3	-	3	6	2	1	4	4	4	-	34			
9	4	3	4	1	5	4	2	1	5	3	4	-	4	6	2	-	33			
10	4	5	3	-	5	4	2	1	4	3	3	2	5	4	3	-	33			
11	5	4	3	-	5	5	2	-	4	5	3	2	4	5	2	1	34			
12	5	5	2	-	5	4	3	-	4	5	2	1	4	4	3	1	34			
ร้อยละ	37.5	31.25	22.92	8.33	38.19	33.33	22.22	6.26	33.33	34.73	25	6.94	34.72	34.03	24.31	6.94	75	25	-	-

จากตารางที่ 20 ผลการประเมินสรุปการสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับสมรรถนะในการคิดด้านการคิดสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการเขียนการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ 12 ฐานการเรียนรู้ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับสมรรถนะในการคิดด้านความคิดสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการเขียน พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนบ้านโคกกลาง มีพฤติกรรมเกี่ยวกับสมรรถนะในการคิดด้านความคิดสร้างสรรค์ ระดับคุณภาพ ต่ำขณะความคิดริเริ่ม อยู่ระดับ ดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 37.5, ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 31.25, ระดับพอใช้คิดเป็นร้อยละ 22.92, ระดับปรับปรุงคิดเป็นร้อยละ 8.33, ความคล่องในการคิด ระดับ ดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 38.19, ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 33.33, ระดับพอใช้คิดเป็นร้อยละ 22.22, ระดับปรับปรุงคิดเป็นร้อยละ 6.26, ความยืดหยุ่นในการคิด ระดับ ดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 33.33, ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 34.37, ระดับพอใช้คิดเป็นร้อยละ 25, ระดับปรับปรุงคิดเป็นร้อยละ 6.94, คิดละเอียดลออ ระดับ ดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 34.72, ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 34.03, ระดับพอใช้คิดเป็นร้อยละ 24.31, ระดับปรับปรุงคิดเป็นร้อยละ 6.94 มีคะแนนเฉลี่ย และระดับคุณภาพ 4 จำนวน 9 คน ระดับคุณภาพ 3 จำนวน 3 คน ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ประเมินหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 65

2.5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินหนังสือเล่มเล็กและหนังสือเล่มใหญ่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 21 สรุปการสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับสมรรถนะในการคิดด้านการคิดสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการเขียน หนังสือเล่มเล็ก/หนังสือเล่มใหญ่

เลข ที่	คิดริเริ่ม (10)				คิดคล่อง (10)				คิดยืดหยุ่น (10)				ความคิดสร้างสรรค์			
	ระดับคุณภาพ				ระดับคุณภาพ				ระดับคุณภาพ				คะแนนเฉลี่ย(40)ระดับคุณภาพ			
	4 (ดีเยี่ยม)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ปรับปรุง)	4 (ดีเยี่ยม)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ปรับปรุง)	4 (ดีเยี่ยม)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ปรับปรุง)	4 (ดีเยี่ยม)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ปรับปรุง)
1	/				/				/				34			
2	/				/				/				32			
3	/				/				/				33			
4	/				/				/					31		
5	/				/				/						27	
6	/				/				/						28	
7	/				/				/				32			
8	/				/				/					31		
9	/				/				/				34			
10	/				/				/				32			
11	/				/				/				35			
12	/				/				/				35			
รวม	83.33	16.67	-	-	66.67	25	8.33	-	66.67	25	8.33	-	66.67	25	8.33	-
หนังสือเล่ม ใหญ่1	/				/				/				32			
หนังสือเล่ม ใหญ่2	/				/				/				32			

ระดับผลการประเมิน ดีเยี่ยม , ดี , พอใช้ , ปรับปรุง

เกณฑ์การตัดสินผลการประเมิน ดีเยี่ยม (4) = คะแนน 8-10 ดี (3) = คะแนน 7-9 พอใช้ (2) = คะแนน 4-6 ปรับปรุง = คะแนนตั้งแต่ 3 ลงมา

จากตารางที่ 21 ผลการประเมินสรุปการสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับสมรรถนะในการคิดด้านการคิดสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการเขียน หนังสือเล่มเล็กและหนังสือเล่มใหญ่ ผลการประเมินหนังสือเล่มเล็กพบว่า มีระดับคุณภาพ ระดับ 4 จำนวน 8 คน , ระดับ 3 จำนวน 2 คน , ระดับ 2 จำนวน 2 คน ผลการประเมินหนังสือเล่มใหญ่พบว่าระดับคุณภาพ ระดับ 4 ทั้งสองกลุ่มการเรียนรู้ ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ประเมินหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 65

6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบันทึกผลหลังปฏิบัติกิจกรรม

เป็นการบันทึกผลจากกิจกรรมการเรียนรู้ 12 ฐานการเรียนรู้ ซึ่งมีผลการบันทึกหลังปฏิบัติกิจกรรมครั้งนี้ หลังจากที่นักเรียนได้ไปเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นในแหล่งเรียนรู้ชุมชนแล้ว ได้รับประสบการณ์จากการได้ยิน ได้ฟังเรื่องเล่าด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนา นักเรียนเกิดจินตนาการ ความคิดที่หลากหลายได้ประสบการณ์ นำมาสู่การเขียนเรื่องราวประกอบการวาดภาพ นอกจากนั้นสิ่งที่ผู้เรียนได้รับคือ ความประทับใจ ความผูกพันระหว่างผู้เรียนกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จากที่ได้ไปสัมผัสสถานที่จริงที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ที่วัด บ้าน ที่นา สวน เจ้าของชุดความรู้เกิดความภาคภูมิใจ ความคาดหวังก่อนเริ่มกิจกรรมมีหลากหลายขึ้นอยู่กับจินตนาการ การเตรียมตัวของแต่ละคน เช่น ความตื่นเต้นที่จะได้เห็นพิธีปลงข้าวที่ลานข้าวทุ่งนา ก่อนจะไปฟังเรื่องเล่าการบวชนาค บางคนฝันอยากเห็นนาคตัวจริง หรือบางคนคาดหวังอยากเห็นพิธีบวชนาคและการแห่ นาค และสิ่งที่เกินความคาดหวังของนักเรียนคือ ได้เห็นพิธีสู่ขวัญนาค และได้ร่วมเดินรำในขบวนแห่ นาค ได้ยินเรื่องเล่าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นถึงประวัติหมู่บ้านที่ยิ่งใหญ่ ได้เห็นพาชวัญ (บายศรี) ที่ใหญ่โตมโหฬาร มีผู้คนมามากเกินว่าพวกเขาคาด ทำให้เกิดความตื่นเต้น บางครั้งสิ่งที่ผู้เรียนคาดไม่ถึงคือภูมิปัญญาท้องถิ่นพูดได้ดีเกินความคาดหมาย สิ่งที่ได้รับเป็นประสบการณ์ ที่ไม่เคยได้สัมผัส สิ่งที่นักเรียน ไม่ได้ตามความคาดหมายส่วนใหญ่เกิดจากความคิดและจินตนาการ เช่น ไม่ได้เห็นนาคตัวจริง การจะนำความรู้ที่ได้จากกิจกรรมไปใช้ประโยชน์ เกิดจากผลการได้รับการอบรมสั่งสอนของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะสอดแทรกในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมไปด้วย ทำให้เกิดจิตสำนึก รับผิดชอบต่อสังคม โดยจะช่วยกันอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรม นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยสัญญาว่าจะประพฤติตนให้เป็นคนดี ดังตัวอย่างการบันทึกผลตามแบบบันทึกผลหลังการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

เด็กหญิงจินตรา ตาบุญเลิศ “ก่อนเริ่มกิจกรรมมีความคาดหวังคือ คิดว่าประเพณีต่าง ๆ จะไม่มีวันสูญหาย อยากเห็นนาคในเรื่องที่ตาเถศเล่า กิจกรรมที่เกินความคาดหมาย ไม่คาดคิด

ว่าจะได้ร่วมเดินร่ำในขบวนแห่หน้าจริง ๆ สิ่งที่จะปรับปรุงเพิ่มเติมคือ ควรจะได้ไปเรียนรู้อีก จะนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้น้องเล็ก ๆ ฟังและจะทำความดีตามที่ยายสอน ถ้าเป็นครูจะเอาไปทำงานวิจัย”

เด็กชายปราโมทย์ เสนานิคม “ก่อนเริ่มกิจกรรมสิ่งที่คาดหวังคือ อยากเห็นกองข้าวโต ๆ ในพิธีปลงข้าว สิ่งที่เกิดความคาดหวังคือ ได้ฟังคาถาปลงข้าว นิทานตำนานข้าว ได้เห็นแหลหน้าวัวในพิธีสู่ขวัญข้าว และไม่คาดคิดว่าจะได้ เห็นขบวนแห่หน้าที่ยาวขนาดนี้ สิ่งเพิ่มเติมคืออยาก让孩子们ทุกคนได้เรียนรู้ในแหล่งเรียนชุมชน จะนำความรู้ไปใช้โดยการจำลองสอนของภูมิปัญญาท้องถิ่นไปปฏิบัติ ก่อนกินข้าวทุกครั้งเราจะนึกถึงพระแม่โพสพ”

เด็กหญิงสายฝน ศรีโยชัย “ก่อนเริ่มกิจกรรมมีความคาดหวังคือ คิดว่าพี่อยู่จะใส่ชุดนักมวยมาสอน สิ่งที่เกิดความคาดหวัง คือ ไม่คิดว่าจะได้เรียนท่าแม่ไม้มวยไทยเอะขนาดนี้ สิ่งที่ไม่ได้ตามความคาดหวังคืออยากลองชกมวยแต่ไม่ได้ชก ไม่คาดคิดจะได้เห็นนาคและหมอสวดขวัญนาคจะแต่งตัวสวย จะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์คือ จะร่วมอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทย”

เด็กหญิงเขาวลัดกษณ์ งามพัด “ก่อนเริ่มกิจกรรมมีความคาดหวังอยากฟังนิทานทุกฐาน สิ่งที่เกิดความคาดหวังไม่คิดว่าจะได้ยินเรื่องเล่าประวัติหมู่บ้านจะยิ่งใหญ่ และเคยอุดมสมบูรณ์ขนาดนี้ และไม่คิดว่าตัวเองจะมีโอกาสได้ร่ำไหว้ครูมวยไทย และไม่คิดว่าจะทำให้ สิ่งที่ไม่ได้ตามความคาดหวังคือ อยากไปร่วมขบวนแห่หน้าอีกแต่ไม่ได้ไป จะนำความรู้ที่ได้จากกิจกรรมไปใช้ประโยชน์ จะจดจำพิธีบวงสรวงไว้เพื่อไปบวชให้น้องชาย และทำความดีตามที่คุณตาคุณยายสอน”

7. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเวทียืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลการวิจัยแล้วได้จัดเวทีเสวนาเสนอผลที่ได้จากการวิจัยกับผู้เกี่ยวข้องในงานวิจัย ได้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มเป้าหมายนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 12 คน โดยการจัดแสดงนิทรรศการแสดงผลงานการวิจัย และเปิดการสนทนา เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการวิจัยให้กับชุมชนรับทราบว่า สิ่งที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรงกับความต้องการ หรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ อย่างไร เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ผลปรากฏในวันที่ 18 มีนาคม 2554 โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม คือ อาจารย์ ดร.ศักดิ์พงศ์ หอมหวล และอาจารย์ ดร.นลินรัตน์ อภิชาติได้เดินทางไปร่วมเวทีเสวนา ดังนี้ เมื่ออาจารย์ปรึกษา

วิทยานิพนธ์ไปถึง ผู้ดำเนินการในงานคือ คุณครูชนชาติ สมุทศรีได้แนะนำอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ทั้งสองท่าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น บุคคลในชุมชน บุคลากรในโรงเรียน และผู้ที่ เดินทางไปร่วมงาน หลังจากนั้นนายเลิศ สุบัติคำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของชุดความรู้ได้ ทำพิธีสู่ขวัญรวมเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ผู้มาเยือนและเจ้าบ้าน เสร็จพิธีมีการผูกข้อมือ และมีการ แสดงการรำไหว้ครูมวยไทย ซึ่งเป็นผลจากการวิจัยและยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล หลังจากนั้นเป็นการเปิดเวทีเสวนา โดยได้เชิญอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก คร.ศักดิ์พงษ์ หอมหวาน เป็นผู้กล่าวเปิดเวทีเสวนา และได้กล่าวว่า ได้เห็นร่องรอยการทำงานร่วมกันของครู จิรภัตและครูในโรงเรียน ที่ดำเนินมาตลอด 3 เดือน อยากฟังความคิดเห็นว่าการดำเนินงาน ของผู้วิจัยเป็นอย่างไรตรงกับความคิดของชุมชน ตรงกับความต้องการหรือไม่ เพราะทุกวันนี้ เป็นครูได้หมดไม่จำเป็นต้องจบปริญญาตรี ปริญญาโท ก็สามารถบอกได้สอนได้ ผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับการวิจัยได้แสดงความคิดเห็นดังนี้

นายบุญถิ่น สุบัติคำ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และภูมิปัญญา ท้องถิ่นเจ้าของชุดความรู้ ประวัตินุ้ยบ้าน ได้กล่าวว่า “ส่วนที่ครูจิรภัตดำเนินการในส่วนตัวของ ผมวิเคราะห์ดู เป็นสิ่งดีงามครบทุกอย่าง เช่นในเรื่องของบุญผะเหวด ทำเพื่อให้เด็ก ๆ ได้ เรียนรู้ ทุกวันนี้ประเพณีทำกันรวบรัดเอาความสะดวกเป็นเกณฑ์ อย่างเมื่อก่อนบุญผะเหวดจะ คำข้าวเกือบ ทุกวันนี้ซื้อเอาก็มี ครกมองสำหรับตำไม้รู้เอาไว้ไหน อยู่ในร้านขายของเก่าแต่อยู่ บ้านเราไม่เห็น คนขายเกิดมี ฉะนั้นถ้าไม่เรียนรู้ประเพณีเราถูกหลานจะไม่ได้เห็นไม่ได้รู้ ไม่ได้ ให้เด็กสืบประเพณีของดีมีคุณค่า ในบ้านถือว่าบุญกุศลต่าง ๆ ที่เคยมี บางสิ่งกำลังจะหายไป ปลงข้าวแต่ก่อนเป่าแคนไปกินข้าวต้มอยู่ลาน โนนลานนี้ แต่ทุกวันนี้ประเพณีก็ไม่ได้เห็น สิ่ง ที่ทำก็ถือว่าให้ลูกหลานสืบทอดประเพณี ไม่ได้ทิ้งแต่รักษาสิ่งดีไว้”

นายกานต์ ชันมะณี สออบต.และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภูมิปัญญา ท้องถิ่นเจ้าของชุดความรู้เส้นทางครูมวย แสดงความคิดเห็นว่า “สำหรับผมมีความรู้ ความสามารถที่แตกต่างออกไป ผมชอบในศิลปะมวยไทย ผมมองไปรอบ ๆ ที่ฝึกซ้อม อุปกรณ์แทบไม่มี สมัยก่อนนายขนมต้มในประวัติศาสตร์ได้สร้างชื่อให้กับประเทศไทย เรา น่าจะส่งเสริม ถ้าไม่ส่งเสริมมวยไทยอาจสูญหายจากไทยก็ได้ ผมได้ปรึกษาผู้ใหญ่ ครูใน โรงเรียนเป็นผู้ที่ชอบกีฬา ตัวอย่างที่ผมทำมา ลูกหลานได้คิดหลายคน มีสุขภาพแข็งแรง มี รายได้มีอาชีพ ศักยภาพ มีค่าตัวเป็นหลักหมื่น ตั้งแต่ขกมวยมาค่าใช้จ่ายในการเรียนไม่ได้ขอเงิน พ่อแม่ได้อาศัย ทุกวันนี้มีเงินเก็บ ผมได้ขอเงินเพื่อสร้างที่ฝึกซ้อม แหล่งเรียนรู้ที่โรงเรียน คิดว่า เล่นกีฬา เวลาว่าง ห่างไกลยาเสพติด ลูกหลานมีคุณภาพ เด็กที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ เอาเขามา

เล่นกีฬา ได้เห็นความสามัคคีในชุมชน ผมขอขอบคุณคุณคุณครูจิรภัศที่นำชุมชนมาร่วม มีบ้านชุมชน วัด ถ้าเราสร้างความสามัคคี มีการร่วมมือกัน ชุมชนนั้นจะมีความเจริญก้าวหน้า ขอขอบคุณครับ”

นายเคน วงศ์สุวรรณ หัวหน้า อสม. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเจ้าของชุดความรู้เรื่องบุญสะเทวด ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ผมได้ทำงานร่วมกับครูอาจารย์ ดึงชุมชนร่วมกับโรงเรียน ทำให้มีความผูกพันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน สอนคุณธรรม ผมซาบซึ้งในความพยายามของครูอาจารย์ ที่จัดนิทรรศการ การเสวนาแสดงความคิดเห็น ร่วมคิดร่วมทำ การเสวนาคือการพูดคุยพบปะทำให้เกิดความผูกพันต่อกัน รู้สึกยินดีเพราะไม่เคยมีมาก่อน การแสดงความคิดเห็น เป็นความรู้ เกิดการฟัง การคิด เราฟังคนนั้นพูดคนนี้พูดเอามาวิเคราะห์หิววิจัย เราต้องเป็นตัวอย่างแก่บุตรหลาน ฟังแล้ววิเคราะห์ได้ ผมคิดว่าการเสวนาครั้งนี้มีประโยชน์ไม่มากนัก”

เด็กหญิงเยาวลักษณ์ งามพัด นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แสดงความรู้สึกว่า “พวกหนูได้ไปเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นในแหล่งเรียนรู้ชุมชน มีความรู้มากมายให้ศึกษา คุณตาคุณยายเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้พวกเราฟัง สอนให้รู้จักคิด ช่วยเหลือกัน ขอขอบคุณคุณตาคุณยายภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ให้ความรู้แก่เด็ก ๆ ค่ะ”

เด็กชายปราโมทย์ เสนานิกม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แสดงความรู้สึกว่า “ผมได้เรียนรู้การทำขวัญข้าว การปลงข้าว และความรู้อื่น ๆ อีกมากมาย พ่อหาสอนให้มีความขยันอดทน ขอขอบคุณคุณตาคุณยายทุก ๆ คนที่ให้ความรู้แก่พวกเรานะครับ”

นายธนชาติ สมุทรศรี ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านโคกกลาง ให้ความคิดเห็นว่า “โรงเรียนกับชุมชนเราพร้อมที่จะร่วมมือกัน โดยมีนักเรียนเป็นตัวเชื่อมระหว่างชุมชนกับโรงเรียน งานครั้งนี้ ถือเป็นมรรคเป็นผลที่เกิดจากความร่วมมือของทุก ๆ คนในชุมชน และการเรียนรู้ของเด็ก ๆ ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น ขอขอบคุณที่ทุกคนให้ความร่วมมือ”

จากนั้นผู้วิจัยได้กล่าวขอบคุณทุก ๆ คนที่ได้ร่วมแรงร่วมใจในการวิจัยครั้งนี้ การดำเนินงานครั้งนี้ถือว่าเป็นผลสำเร็จร่วมกันของชุมชนบ้านโคกกลาง ในการทำงานครั้งนี้ได้เห็นความสามัคคี ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันของชุมชน ขอขอบคุณชมเชยความสามารถผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ถือว่าบุคคลในชุมชนบ้านโคกกลางได้ช่วยกันอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มีความสำคัญเป็นประโยชน์ต่อชุมชนต่อประเทศชาติ และหลังจากนั้น อาจารย์ ดร. นลินรัตน์ อภิชาติ ได้กล่าวปิดการเสวนาในครั้งนี้ว่า “มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ขอขอบคุณชุมชนบ้านโคกกลาง คือที่ได้เห็นความร่วมมือของชุมชนที่นี่ สิ่งที่ได้เห็นในวันนี้

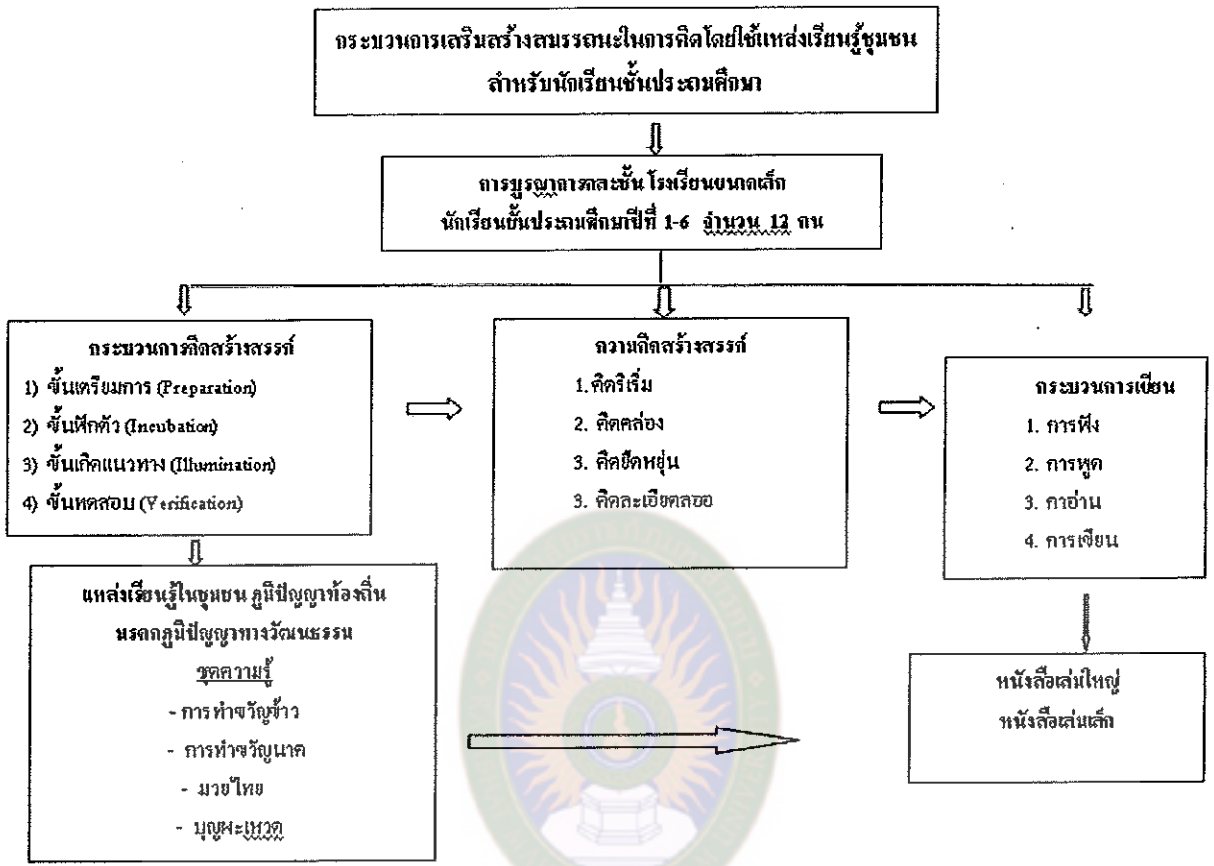

ผู้วิจัยจะทำคนเดียวไม่ได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ได้สังเกตเห็นเด็กนักเรียนคุยกันถึงฝ่าอะหะเวคที่แขวนติดอยู่ข้างบนว่า ภาพเกิดขึ้นได้อย่างไร เขียนด้วยอะไร เด็กอีกคนตอบว่าเขียนวาดลงบนผ้า ใช้สีเขียน เด็กอีกคนหนึ่งพูดว่า ต่อไปเราจะเขียนลงบนผ้าแทนเขียนในกระดาษ งานวิจัยครั้งนี้ถือว่าประสบความสำเร็จ เพราะเด็กพูดได้เพราะเกิดความคิด เมื่อเห็นอะไรแล้วสังเกตแล้วคิด การที่เด็กแก้ปัญหาได้ ต้องเกิดจากการสังเกต วิเคราะห์ การวิจัยพอคนพูดได้ชัดเจนมาก แสดงว่าชุมชนแห่งนี้ เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ จริงใจที่จะถ่ายทอดความรู้ ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนดีมาก คือใจที่ได้รู้จักได้เป็นลูกหลานบ้านนี้ ขอขอบคุณทุกๆ คนที่ได้ที่ได้มาร่วมมือกันในวันนี้”

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการจัดกิจกรรมกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน

การวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากกระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน หลังจากนักเรียนได้ไปเรียนรู้ในชุมชน โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ถ่ายทอดชุดความรู้เรื่อง การทำขวัญข้าว การทำขวัญนาค บุญพะเหวด มวยไทย จากฐานการเรียนรู้ 12 ฐานการเรียนรู้ ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในด้าน การคิดริเริ่ม คิดคล่อง คิดยืดหยุ่น คิดละเอียดลออ ได้องค์ความรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน สามารถนำความรู้ไปเขียนหนังสือเล่มใหญ่ หนังสือเล่มเล็กได้อย่างสร้างสรรค์ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้พัฒนานำมาใช้เป็นฐานการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาอย่างสูงสุดและเหมาะสม ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้พัฒนาใช้ความรู้ความสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ที่สะสมมาเป็นเวลานาน ให้กับผู้เรียนซึ่งเป็นลูกหลานในชุมชน ชุมชนได้เปิดพื้นที่สาธารณะเพื่อกระตุ้นเด็กและเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ นักเรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการ และการสรุปผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ด้านการคิดริเริ่ม การคิดคล่อง การคิดยืดหยุ่น การคิดละเอียดลออ พบว่า กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดด้านความคิดสร้างสรรค์ ส่วนใหญ่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนบ้านโคกกลาง มีความคิดคล่อง รองลงมาคือคิดริเริ่ม คิดละเอียดลออ และคิดยืดหยุ่น ตามลำดับ

โดยกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดด้านการคิดสร้างสรรค์ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา สรุปเป็นผังโน้ตค้นได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 ฟังมโนทัศน์กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิด โดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ซึ่งกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะในการคิดโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษา สามารถอธิบายกระบวนการเขียนตามผังโน้ตสนี้ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ฟังเรื่องเล่าเราพั่ง

ขั้นตอนที่ 2 จัดกระบวนการสุนทรียสนทนา

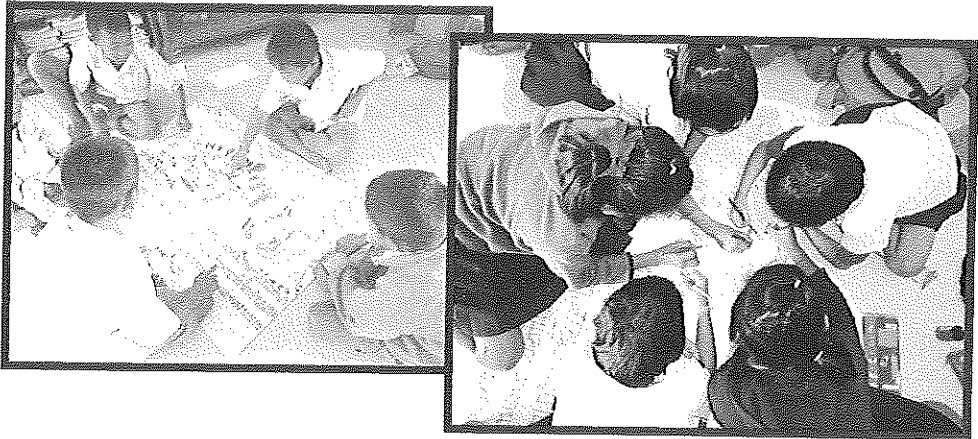

ขั้นตอนที่ 3 ระดมความคิด

ขั้นตอนที่ 4 วาดภาพ

ขั้นตอนที่ 5 เขียนเรื่องประกอบภาพ

ขั้นตอนที่ 6 ทบทวน ประเมินผล ตรวจสอบความคิดผ่านการเขียน